

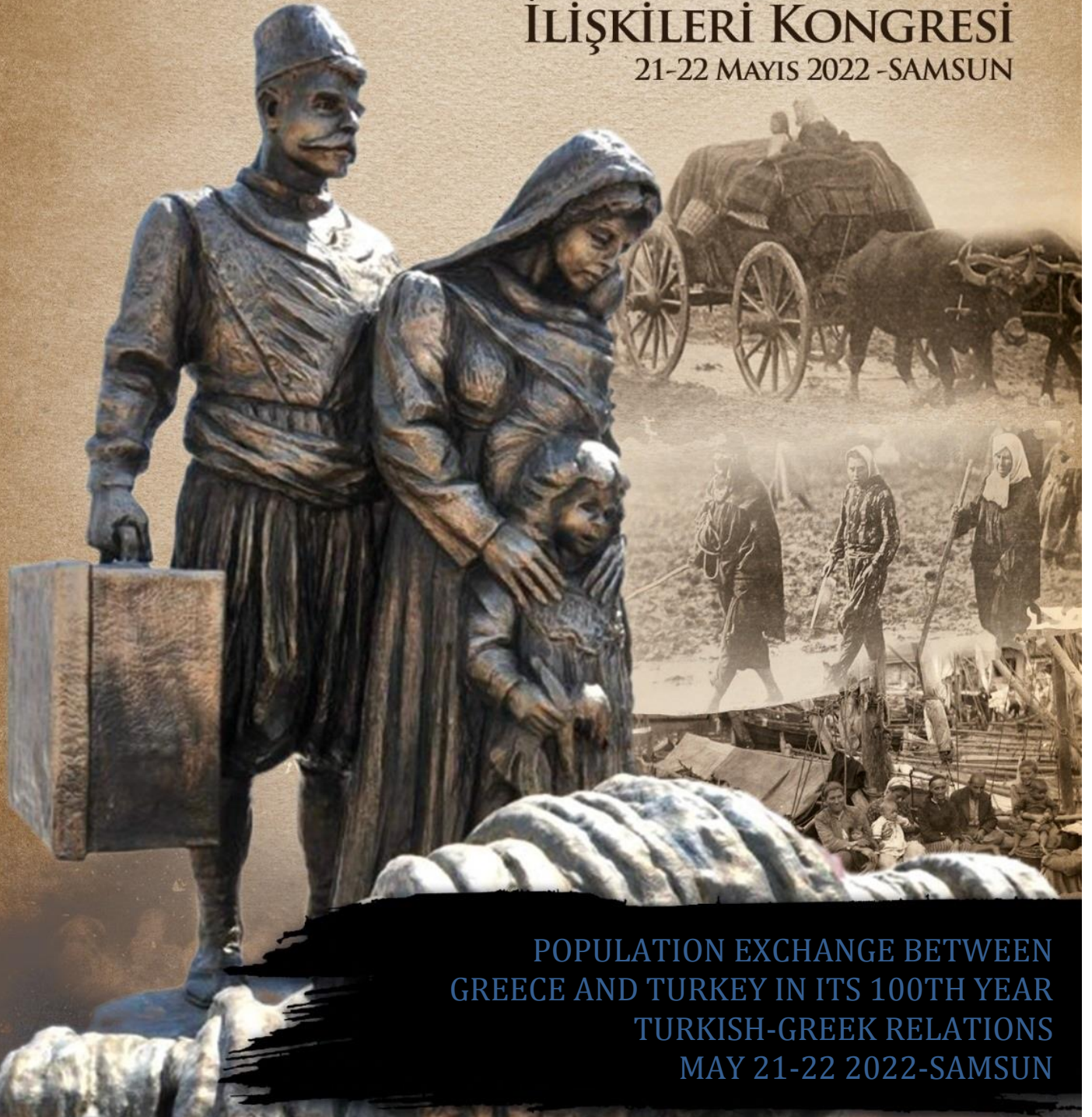


100.YILINDA MÜBADELE VE

# TÜRK-YUNAN

İLİŞKİLERİ KONGRESİ

21-22 MAYIS 2022 -SAMSUN



POPULATION EXCHANGE BETWEEN  
GREECE AND TURKEY IN ITS 100TH YEAR  
TURKISH-GREEK RELATIONS  
MAY 21-22 2022-SAMSUN

## **KONGRE PROGRAMI / CONGRESS PROGRAMME**

21-22 Mayıs 2022

Açılış Saat: / Opening Date: 10.00-Yer/ Place: DSİ 56 Evler Konferans Salonu

### **KONGRE YÜRÜTÜCÜSÜ /CHAIR OF THE CONGRESS**

PROF. DR. MUCİZE ÜNLÜ, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

### **BİLİM KURULU / SCIENCE COMMITTEE**

PROF. DR. ABİDİN TEMİZER, BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

PROF. DR. ALENA ČATOVIĆ, SARAYBOSNA ÜNİVERSİTESİ, BOSNA-HERSEK

PROF. DR. ALEKSANDAR KADIJEVIĆ, BELGRAD ÜNİVERSİTESİ, SİRBİSTAN

PROF. DR. ANISORA POPA, DANUREA DE JOS ÜNİVERSİTESİ, ROMANYA

PROF. DR. BOŽIDAR JEZERNİK, LJUBLJANA ÜNİVERSİTESİ, SLOVENYA

PROF. DR. BÜNYAMİN KOCAOĞLU, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

PROF. DR. DAMIR MATANOVIĆ, OSIJEK ÜNİVERSİTESİ, HIRVATİSTAN

PROF. DR. DURSUN ALİ AKBULUT, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

PROF. DR. EMA MILJKOVIĆ, BELGRAD ÜNİVERSİTESİ, SİRBİSTAN

PROF. DR. FAHRİ SAKAL, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

PROF. DR. HASAN BABACAN, BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

PROF. DR. HATİCE ORUÇ, ANKARA ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

PROF. DR. MEHMET İNBAŞI, ERCİYES ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

PROF. DR. MEHMET OKUR, KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

PROF. DR. MUCİZE ÜNLÜ, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

PROF. DR. NIHADA DELİBEGOVIĆ DŽANIĆ, TUZLA ÜNİVERSİTESİ, BOSNA-HERSEK

PROF. DR. ÖNDER DUMAN, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

PROF. DR. REDZEP ŠKRIJELJ, NOVI PAZAR DEVLET ÜNİVERSİTESİ, SİRBİSTAN

PROF. DR. ŠERBO RASTODER, MONTENEGRO ÜNİVERSİTESİ, KARADAĞ

PROF. DR. SERPİL SÜRMELİ, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

PROF. DR. ZAFER GÖLEN, BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

DOÇ. DR. ALİ HÜSEYİNOĞLU, TRAKYA ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

DOÇ. DR. EMİNA BERBIĆ KOLAR, OSIJEK ÜNİVERSİTESİ, HIRVATİSTAN

DOÇ. DR. HASAN BELLO, ARNAVUTLUK TARİH KURUMU, ARNAVUTLUK

DOÇ. DR. MARIJAN PREMOVIĆ, MONTENEGRO ÜNİVERSİTESİ, KARADAĞ

DR. ÖĞR. ÜYESİ DIMITAR V. ATANASSOV, SOFYA ÜNİVERSİTESİ, BULGARİSTAN

DR. ÖĞR. ÜYESİ GORDANA ROVCANIN, MONTENEGRO ÜNİVERSİTESİ, KARADAĞ

DR. ROXANA COMAN, BÜKREŞ BELEDİYE MÜZESİ, ROMANYA

### **YAYIN KURULU / PUBLISHING COMMITTEE**

PROF. DR. ABİDİN TEMİZER, BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

PROF. DR. AŞKIN KOYUNCU, ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

PROF. DR. HATİCE ORUÇ, ANKARA ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

PROF. DR. MUCİZE ÜNLÜ, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

PROF. DR. OSMAN KÖSE, MİLLİ SAVUNMA ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

PROF. DR. RIZA KARAGÖZ, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

PROF. DR. SEZAI BALCI, GİRESUN ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

DOÇ. DR. AYŞE ÖZKAN, ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

DOÇ. DR. BİLGİN ÇELİK, DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

DOÇ. DR. BÜLENT YILDIRIM, TRAKYA ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

DOÇ. DR. İLKAY ERKEN, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

DOÇ. DR. ÖĞR. ÜYESİ EYÜP KUL, RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

DOÇ. DR. MURAT TURAL, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

DOÇ. DR. NURTEN ÇETİN, TRAKYA ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

DOÇ. DR. ÖZLEM GENÇ, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

DR. ÖĞR. ÜYESİ HAKAN TAN, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

DR. NEVAL KONUK HALAÇOĞLU, MARMARA ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

DR. ÖĞR. ÜYESİ PELİN İSKENDER KILIÇ, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ, TÜRKİYE

### **KONGRE SEKRETARYASI /CONGRESS SEKRETARIAT**

SALİH MERİÇ, KARADENİZ RUMELİ DERNEKLERİ FED. BAŞKANI

MEHMET KÖSEOĞLU, SAMSUN TARİH DERNEĞİ BAŞKANI

ADEM GÜNER, KARADENİZ RUMELİ DERNEKLERİ FED. GENEL SEKRETERİ

ESMA DENİZ, KARADENİZ RUMELİ DERNEKLERİ FED. YÖN. K. ÜYESİ

**THE TREATY OF LAUSANNE AND THE EXCHANGE OF POPULATIONS:  
WHAT WENT ON BEHIND THE SCENES**

**Prof Dr. Dimitris MICHALOPOULOS\***

**Abstract**

As it comes to light from the Eleutherios Venizelos papers, the Greco-Turkish "Compulsory Exchange of Populations" was programmed as early as the year 1914. What is more, it had very little relation to the much-vaunted "enmity between Greeks and Turks". If truth be told, the main factors which led to the 1919-1922 war and the subsequent uprooting of Anatolia's Greek Orthodox populations were the following ones:

- 1) The Mackinder Doctrine, crystallized already in 1904, according to which the Slavs in general and the Russians, in particular, should be prevented from having an outlet on the Mediterranean Sea.
- 2) The needs to replace coal with oil as a fuel for the vessels of the -British- Royal Navy.

Thus, the Turkish Army should be engaged in fighting the Greeks in western Asia Minor, so that the British could untroubledly occupy the Mosul oilfields. And the Greek Orthodox populations of Anatolia were removed to southern Macedonia in order to set a bar against the "Slavic descent".

**Key Words:** Lausanne, Exchange, Turkey, Greece, British.

**LOZAN ANTLAŞMASI VE NÜFUS DEĞİŞİMİ:  
SAHNE ARKASINDA NELER OLDU?**

**Özet**

Eleutherios Venizelos gazetelerinden anlaşıldığına göre, Yunan-Türk "Zorunlu Nüfus Mübadelesi" daha 1914 yılında programlanmıştı. Üstelik, çok övülen "Rumlar ve Türkler arasındaki düşmanlık"la çok az ilgisi vardı". Gerçeği söylemek gerekirse, 1919-1922 savaşı ve ardından Anadolu'daki Rum Ortodoks nüfusun köklerinden sökülmesine yol açan başlıca etkenler şunlardı:

- 1) 1904 yılında belirginleşen ve genel olarak Slavların ve özel olarak Rusların Akdeniz'de bir çıkışa sahip olmasının önlenmesi gerektiğini söyleyen Mackinder Doktrini,
- 2) İngiliz-Kraliyet Donanması'nın gemileri için yakıt olarak kömürü petrolle değiştirme gerekliliği

Bu nedenle, İngilizlerin Musul petrol sahalarını sorunsuz bir şekilde işgal edebilmesi için Türk Ordusu Batı Anadolu'da Yunanlılarla savaşmakla meşgul olmalıdır. Ve Anadolu'nun Rum Ortodoks nüfusu, "Slav kökenli" bir engel oluşturmak için güney Makedonya'ya sürüldü.

**Anahtar Sözcükler:** Lozan, Mübadele, Türkiye, Yunanistan, İngilizler.

---

\* The University of Thesloniki, Greece.

**BALKAN ÜLKELERİNDE NÜFUS DEĞİŞİMİ UYGULAMALARI VE TÜRKİYE, YUNANİSTAN  
VE BULGARİSTAN ARASINDAKİ NÜFUS MÜBADELESİ ANTLAŞMALARININ  
DEĞERLENDİRİLMESİ**

**Prof. Dr. İbrahim ERDAL\***

**Özet**

19. yüzyılın sonlarından itibaren Balkan ülkeleri homojen bir nüfusa sahip ülke kurmak için azınlıkları, çoğunlukla da Türkleri, göçe zorlamıştır. Romanya, Bulgaristan ve Sırbistan başta olmak üzere Balkan ülkeleri toprak kanunu gibi düzenlemelerle göçü zorunlu hale getirmiştir. Balkan ülkeleri arasında ilk resmi nüfus değişimi Yunanistan-Bulgaristan ve Bulgaristan-Osmanlı Devleti arasında yapılmıştır. Ülkeler arasında 1913 İstanbul ve Atina antlaşmalarıyla nüfus değişimi gündeme gelmiş ise de Birinci Dünya savaşının başlamasından dolayı uygulanamamıştır. Fakat savaş sonrası antlaşmalarda konu tekrar gündeme gelmiştir. Türk-Yunan 'nüfus mübadelesi', Lozan Konferansı'nda Türkiye ve Yunanistan arasındaki öncelikli sorunlardan birisi olmuş ve 30 Ocak 1923 yılında, Türkiye ve Yunanistan arasında imzalanan 'Yunan ve Türk Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme' ve Protokol'ün imzalanmasıyla çözüme kavuşturulmuştur. Mübadele ile Türkiye'ye gelenlerin iskânı bu sözleşmeye göre düzenlenmiş, tarımla uğraşanlara arazi, bahçe; ticaret yapanlara dükkân ve imalathane verilmiştir. Bu bildiride Türkiye, Yunanistan ve Bulgaristan arasında yapılan nüfus mübadelesi antlaşmaları ve uygulamaları incelenmiş ve nüfus mübadelesinin ülkeler üzerindeki sosyal ve ekonomik etkileri değerlendirilmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Türkiye, Yunanistan, Bulgaristan, Nüfus Mübadelesi, Balkanlar.

**POPULATION EXCHANGE PRACTICES IN THE BALKAN COUNTRIES AND THE EVALUATION OF THE  
POPULATION EXCHANGE AGREEMENTS BETWEEN TURKEY, GREECE AND BULGARIA**

**Abstract**

Since the late 19<sup>th</sup> century, the Balkan countries forced minorities, mostly Turks, to migrate in order to establish a country with a homogeneous population. Balkan countries, especially Romania, Greece, Bulgaria and Serbia, have made immigration compulsory with regulations such as land law. The first official population exchange between the Balkan countries was made between Greece-Bulgaria and Bulgaria - Ottoman state. Although population exchange came to the agenda with the 1913 Istanbul and Athens agreements between the countries, it could not be implemented due to the start of the First World War. However, the issue came up again in the post-war treaties. Turkish-Greek 'population exchange' had been one of the priority issues between Turkey and Greece during the talks of the Lausanne Agreement and it was solved after the 'Agreement on the Population Exchange of the Greek and Turkish Communities' and the protocol was signed on 30 January, 1923. The resettlement of those who came to Turkey with the exchange was arranged according to this contract, and those who are engaged in agriculture receive land, garden; Shops and workshops were given to traders. In this paper, the population exchange agreements and practices between Turkey, Greece and Bulgaria are examined and the social and economic effects of population exchange on countries were evaluated.

**Key Words:** Turkey, Greece, Bulgaria, Population Exchange, Balkans.

---

\* Yozgat Bozok Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü.

**MUHTELİT KOMİSYONU'NDAN MEGALİ LİMOS'A YUNANİSTAN VE SAİM İ. UMAR**

**Prof. Dr. Ulvi KESER\***

**Özet**

İkinci Dünya Savaşı savaşa dâhil olan bütün ülkeler üzerinde muazzam ve acı etkiler bırakmıştır. Bu acı sonuçlarla karşılaşan ülkelerden birisi de önce İtalya ve ardından Almanya'nın işgaline uğrayan Yunanistan'dır. Askeri işgalin haricinde Yunanistan yaklaşık 5 yıl boyunca Alman işgalinin planlı bir göstergesi olan açlıkla da mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu son derece uzun ve korkunç dönem Yunan yakın tarihinde "μεγάλος λιμός" ya da "Büyük Açlık Dönemi" olarak bilinmektedir. Yunanistan'ın bu korkunç trajediyi yaşadığı dönemde yardım eli uzatan tek ülke Türkiye olurken Türkiye-Yunanistan arasında yapılan Büyük Mübadele sürecinde Muhtelit Komisyonu'nda da görev yapan Saim İ. Umar ise Türkiye'nin Kızılây kanalıyla Yunanistan'a gönderdiği ve bu ülkede olup bitenleri dünyaya aktaran, yardım konusunda tereddüt etmeyen ve tecrübelerini savaş döneminde bu insani yardım faaliyetlerine de yansıtan kişi olarak ortaya çıkar. Bu bilimsel araştırma İkinci Dünya Savaşı sürecinde Yunanistan'ın yaşadığı ve her gün binlerce insanın açlıktan hayatını kaybettiği bir dönemde Türkiye'nin Yunanistan'a yaptığı yardımları eski bir Muhtelit Komisyonu üyesi olan Saim İ. Umar'ın bakış açısıyla ortaya koyacaktır. Araştırmanın tamamlanması aşamasında başta Türkiye ve Yunanistan resmi arşivleri olmak üzere farklı arşiv ve kaynaklardan istifade edilecektir.

**Anahtar Kelimeler;** Saim İ. Umar, Yunanistan, Türkiye, Kızılhaç, Kızılây, Büyük Açlık Dönemi, İkinci Dünya Savaşı

**GREECE: FROM MIXED COMMITTEE TO MEGALİ LIMOS AND SAİM İ. UMAR**

**Abstract**

The Second World War has had a great and bitter impact upon the countries which participated in it. Unfortunately, one of those countries suffered tragic consequences of the war since it was invaded twice firstly by Italy, and then by Germany. Out of the military invasion, Greece also suffered from the starvation which lasted approximately 5 years in the country. This long and terrific period is known as "μεγάλος λιμός" or the Great Famine. The only country helping Greece during the period of invasion and famine was Turkey, and a distinguished Turkish man named Saim İ. Umar who has once upon a time during the Exchange Period between Turkey and Greece Demokan brought the Greek tragedy into the public attention, shown no hesitation, and making mostly use of his personal experience during the Exchange Period, and informed the entire world about this disaster. This article will focus on the period of Greek famine and the activities of Saim İ. Umar who worked as the representative of the Turkish Red Crescent Society, commuting between Turkey and Greece so as to help those suffering people.

**Key Words;** Saim İ. Umar, Greece, Turkey, Red Crescent, Red Cross, Grand Famine, Starvation, WWII

---

\* Girne Amerikan Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi.

**AMERİKAN BELGELERİNE GÖRE LOZAN SÜRECİNDE VE SONRASINDA PATRİKHANE MESELESİ**

**Dr. Öğr. Ü. Nazlı MURZİOĞLU\***

**Özet**

Fener Rum Patrikhanesi, Birinci Dünya Savaşı ile Milli Mücadele sürecinde işgalci güçler ile işbirliği içine girerek Yunanistan'ın Megali İdeasını destekleyen faaliyetlerde bulunmuştur. Milli Mücadele'nin zafer kazanmasının ardından gerçekleşen Lozan Konferansı sırasında Patrikhane meselesi nüfus mübadelesinin tartışıldığı oturumlarda ele alınmıştır. Türk heyeti, Patrikhane'nin gerçekleştirmiş olduğu siyasi faaliyetleri nedeniyle İstanbul dışına çıkarılmasını talep etmiştir. Ancak Türklerin bu talebi başta İngiltere ve Yunanistan olmak üzere konferansa katılan tüm Hristiyan devletler tarafından muhalefet ile karşılaşmıştır. Bununla birlikte Patrikhanenin statüsünde düzenlemelere gidilmiş ve Patrikhane'nin yalnızca Türk Ortodoksların ruhani lideri olması sıfatıyla İstanbul'da kalması kabul edilmiştir. Lozan Konferansı'nın ardından Patrikhane ile ilgili tartışmalar son bulmamış, özellikle Patrikhane'nin yeni statüsü ile ilgili sorunlar gündeme gelmeye devam etmiştir. Amerikan belgeleri incelendiğinde görülmektedir ki Patrikhane meselesi gerek Lozan'da görüşüldüğü süre içerisinde gerekse konferansın ardından Amerika Birleşik Devletleri'nin yakından ilgilendiği bir konu olmuştur. Bu çalışmada Amerikan belgeleri doğrultusunda konuya olan bakış açısı tespit edilmeye çalışılacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Patrikhane Meselesi, Lozan Konferansı, Türkiye, Yunanistan

**PATRIARCHATE ISSUE DURING AND AFTER THE LAUSANNE  
ACCORDING THE AMERICAN RECORDS**

**Abstract**

Fener Greek Patriarchate cooperated with the occupying forces during the First World War and the National Struggle and carried out activities supporting the Megali Idea of Greece. During the Lausanne Conference, which took place after the victory of the National Struggle, the Patriarchate issue was discussed in the sessions where the population exchange was discussed. According to The Turkish delegation point of view the Patriarchate should be taken out of Istanbul due to its political activities during the war. However, this demand of the Turks was met with opposition by all the Christian states participating in the conference, especially England and Greece. However, regulations were made in the status of the Patriarchate and it was accepted that the Patriarchate would remain in Istanbul only as the spiritual leader of the Turkish Orthodox. After the Lausanne Conference, the discussions about the Patriarchate did not end, and the problems regarding the new status of the Patriarchate continued. When the American documents are examined, it is seen that the Patriarchate issue has been a subject of close interest to the United States of America both during the discussion in Lausanne and after the Conference. In this study, it will be tried to determine the perspective on the subject in line with the American documents.

**Key Words:** Patriarchate, Lausanne Conference, Turkey, Greece

---

\* Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü.

TÜRK- YUNAN İLİŞKİLERİNDE YUMUŞAMA DÖNEMİ (1928- 1938)

MESUT CAN AKÇAY\*

Özet

Türk-Yunan ilişkilerinde azınlıklar, patrikhane, mübadele gibi Lozan Barış Konferansı(1922- 1923)'nda çözüme kavuşturulamayan konular iki ülke ilişkilerinde gergin bir ortamı meydana getirmiştir. Nitekim Yunanistan'da Eleftherios Venizelos'un Ağustos 1928'de ikinci defa iktidar gelmesi ile birlikte gelişen olaylar dizgisi sonucunda iki ülke ilişkilerinde barışçıl politikaların hâkim olduğu bir dönem başlamıştır. Yeni dönemin arka planında Avrupa'daki hâkim statükoyu tehdit eden İtalya ve Almanya gibi devletlerin yayılmacı politikalarının neden olduğu güvensizlik ortamı yer almaktadır. Bilhassa İtalya'nın Akdeniz'de artan etkinliğinin Türkiye ve Yunanistan'ı doğrudan tehdit eden bir durumu ortaya çıkarması ikili ilişkilerde barışçıl politikaların öne çıkmasında itici bir rol oynamıştır. Türk-Yunan ilişkilerinde barışçıl döneme girilmesinin bir diğer itici unsuru Fransa'nın açık desteği ile teşkil edilmiş olan Küçük Antant(1921)'in İtalya üzerinde yarattığı rahatsızlıktır.Fransa'nın Balkanlardaki nüfuzunun artacağından endişe duyan İtalya, Türkiye ve Yunanistan ile ittifak kurarak bölgedeki etkinliğini sürdürmek istemiştir.

Bu bağlamda İtalya, iki ülke ile ilişkilerini geliştirerek ittifaka uygun bir ortam yaratmanın çabası içerisinde olmuştur. İtalya'nın bu çabası ikili dostluk antlaşmaları düzeyinde kalmış olmasına karşın Türk- Yunan ilişkilerinde barışçıl bir ortamın doğmasında hızlandırıcı bir etkide bulunmuştur. 30 Ağustos 1928'de Venizelos'un İsmet İnönü'ye gönderdiği mektup ile ılımlı bir havaya giren Türk- Yunan ilişkileri 10 Haziran 1930'da iki ülke arasında imzalanan Ankara Antlaşması ile olgunlaşmış ve Venizelos'un 27- 31 Ekim 1930'da gerçekleştirdiği Türkiye ziyareti ile zirve noktasına ulaşmıştır. İki ülke arasındaki barışçıl ortam son kertede 1934'de imzalanan Balkan Antantı ile tarihi bir yakınlaşmayı ortaya çıkarmıştır. Çalışma İtalya'nın yayılmacı politikalarının gölgesinde ortaya çıkan Türk- Yunan yakınlaşmasına odaklanmaktadır. Bu kapsamda çalışmada iki savaş arası döneme karakterini veren revizyonizmin giderek artan etkinliğine karşın Türk- Yunan yakınlaşmasını ortaya çıkaran şartlar analiz edilecektir.

**Anahtar Sözcükler:** Türk- Yunan İlişkileri, İtalya, Venizelos, Atatürk, Ankara Antlaşması, Balkan Antantı

**THE PERIOD OF SOFTENING IN TURKISH-GREEK RELATIONS (1928- 1930)**

**Abstract**

Issues such as minorities, patriarchate, population exchange, which could not be resolved at the Lausanne Peace Conference (1922- 1923), created a tense atmosphere in Turkish-Greek relations. As a matter of fact, as a result of the sequence of events that developed with the coming to power of Eleftherios Venizelos for the second time in August 1928 in Greece, a period of peaceful policies began in the relations between the two countries. In the background of the new era, there is an atmosphere of insecurity caused by the expansionist policies of states such as Italy and Germany, which threaten the dominant status quo in Europe. In particular, the increasing activity of Italy in the Mediterranean, revealing a situation that directly threatens Turkey and Greece, played a driving role in the prominence of peaceful policies in bilateral relations. Another impetus for the peaceful period in Turkish-Greek relations is the discomfort created by the Little Entente (1921), which was formed with the open support of France, on Italy. Concerned that France's influence in the Balkans would increase, Italy wanted to maintain its influence in the region by forming an alliance with Turkey and Greece.

In this context, Italy has been in an effort to create an occasion suitable for the alliance by improving its relations with the two countries. Although this effort of Italy remained at the level of bilateral friendship agreements, it had an accelerating effect in the emergence of a peaceful environment in Turkish-Greek relations. With the letter Venizelos sent to Ismet İnönü on 30 August 1928, a moderate process began in the relations between the two countries. The moderate atmosphere in Turkish-Greek relations continued with the signing of the Ankara Treaty on 10 June 1930. Bilateral relations reached their peak when Venizelos visited Turkey on October 27-31, 1930. The peaceful atmosphere between the two countries ultimately revealed a historical rapprochement with the Balkan Entente signed in 1934. The study focuses on the Turkish-Greek rapprochement that emerged in the shadow of Italy's expansionist policies. In the study, the conditions that revealed the Turkish-Greek rapprochement will be analyzed despite the increasing effectiveness of revisionism that characterizes the interwar period.

**Key Words:** Turkish- Greek Relations, İtalya, Turkey, Venizelos, Atatürk, Ankara Treaty, Balkan Entente

\* Doktora Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarih ABD.

## SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ TÜRKİYE-YUNANİSTAN SİYASİ İLİŞKİLERİ

Doç. Dr. Nurhan AYDIN\* - Kübranur Öztürk DERİCİ\*\*

### Özet

Türkiye ile Yunanistan ilişkileri, Yunanistan'ın 400 yıl Osmanlı hakimiyetinde kalması ile başlamıştır. Ancak Yunanistan'ın 1821 yılında bağımsız olması ile iki ülke arasındaki ilişkiler genel itibariyle gerginlik düzeyinde devam etmiştir. Buna örnek olarak da Osmanlı Devleti döneminde; 1897 yılında Osmanlı-Yunan savaşı, Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşları gösterilebilir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından Türkiye ile Yunanistan ilişkileri, Lozan Barış Antlaşması ve Balkan Antantı ile ilişkiler normalleşmeye başlamıştır. 1923 yılından 1950'li yıllara kadar olumlu seyreden ilişkiler, 1953 yılında imzalanan Balkan Paktı ile daha da pekişmiştir. Bu pakta göre Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya sorunlarını birbirine danışacak ve birlikte analiz yapacaklardı. 1954 yılında imzalanan Bled Antlaşması'nın da bir ülkenin saldırıya uğraması durumunda diğer ülkenin askeri yardımda bulunacağı maddesi de iki ülke arasındaki ilişkilerin ortaklıktan ziyade ittifaka dönüştüğünün en önemli göstergesi olmuştur.

1950'li yılların ilk yarısında ilişkiler olumlu düzeyde seyretse de 1955 yılında Kıbrıs Meselesinin ortaya çıkması, iki ülke arasında gerginliğe neden olmuştur. Türkiye ile Yunanistan Kıbrıs sorununu görmezden gelmeye çalışsa da Türkiye'nin taraf olmasıyla ilişkilerde tansiyon yükselmiştir. Soğuk Savaş dönemi olarak adlandırdığımız 1947 ile 1990 yılları arasındaki dönemde Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkiler, Kıbrıs meselesi, Kıta sahanlığı sorunu ile Ege Denizi'nde meydana gelen sorunlar ile azınlık sorunları çerçevesinde şekillenmiştir. Bu çalışma Soğuk Savaş dönemi boyunca Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin genel perspektifini gözler önüne serecektir.

**Anahtar Kelimeler:** Türkiye, Yunanistan, Soğuk Savaş, Kıbrıs Meselesi.

## COLD WAR PERIOD TURKEY-GREECE POLITICAL RELATIONS

### Abstract

Relations between Turkey and Greece started with the 400-year Ottoman rule of Greece. However, with the independence of Greece in 1821, the relations between the two countries continued at a level of tension in general. For example, during the Ottoman Empire; The Ottoman-Greek war in 1897, the Balkan Wars and the First World Wars can be shown.

After the establishment of the Republic of Turkey, relations between Turkey and Greece, the Lausanne Peace Treaty and the Balkan Entente began to normalize. The positive relations from 1923 to the 1950s were further strengthened with the Balkan Pact signed in 1953. According to this pact, Turkey, Greece and Yugoslavia would consult each other and analyze their problems together. The clause in the Bled Treaty, signed in 1954, that one country will provide military assistance if one country is attacked, has been the most important indicator that the relations between the two countries have turned into an alliance rather than a partnership.

Although relations were positive in the first half of the 1950s, the emergence of the Cyprus Issue in 1955 caused tension between the two countries. Although Turkey and Greece tried to ignore the Cyprus problem, the tension in relations increased with Turkey's accession. In the period between 1947 and 1990, which we call the Cold War period, the relations between Turkey and Greece were shaped within the framework of the Cyprus issue, the continental shelf issue, the problems in the Aegean Sea and minority issues. This study will reveal the general perspective of the relations between Turkey and Greece during the Cold War period.

**Keywords:** Turkey, Greece, Cold War, Cyprus Issue.

\* Kafkas Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü.

\*\* Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Öğrencisi.

TÜRKİYE-YUNANİSTAN İLİŞKİLERİ  
Gözde KILIÇ YAŞIN\*

Özet

Türkiye-Yunanistan ilişkileri, son yüz yılda bir takım iniş çıkışlarla sürdürülebilir ancak Yunanistan'ın tehdit algısına ağırlık vermesi nedeniyle çekişmeli bir seyir izlemiştir. İkili ilişkilerin temel yapı taşı olan Yunanistan'daki Türk azınlığın hukuki statüsü ilişkilerin iyi olduğu dönemlerde de uluslararası sözleşmeler hükümlerine uyumlu hale getirilememiştir. Aynı şekilde ilişkilerin düğüm noktalarından olan Ege'de deniz ve hava hakimiyet alanları, Yunanistan'ın Türkiye'de Pontus izi arayışı, Patrikhane, Kıbrıs gibi konularda da "iyi ilişkiler" anlayışına uygun çözümler üretilmemiştir. Dolayısıyla iki ülke arasındaki ilişkilerin iyi hali sadece sürdürülebilir ilişki, kötü hali ise sıcak savaş ihtimalinin konuşulduğu türden ilişki anlamına gelmektedir. Ortaklık ya da iş birliği yapılabilecek birçok konu ise özellikle Yunanistan'ın tehdit algısı nedeniyle ıskalanmaktadır. Ne var ki bilhassa son dönemde, Türkiye-Yunanistan ilişkileri çekişmeli bir yapıya bürünmüştür. Yunanistan'ın Fetö terör örgütünün 2016'daki darbe girişimi sonrasında teröristler için bir çıkış ülkesi olması, Türkiye'nin ABD ile ilişkilerinin bu süreçte bozulması ve ABD'nin yeni bir müttefik arayışına girerek Yunanistan'a yönelmesi, Doğu Akdeniz'deki egemenlik krizi, Ege Denizi adalarında gayri askeri statünün terkedilmesi ve Rusya-Ukrayna savaşında Türkiye'nin rolünün azaltılmak istenmesi, Türkiye-Yunanistan ilişkilerini tamamen olumsuz etkilemiştir. Bu süreçte Yunanistan, bir askeri ABD üssü haline gelmiş ancak umduğu Türkiye'ye karşı korunma güvencesini de alamamıştır. Ortadoğu'daki savaşlar, Libya'daki değişim, Karadeniz sahildarlarını tehdit eden çatışmalar ve yeniden kaynaklı Balkanlarla yüz yıl öncesinin görünümü belirmişken Türkiye-Yunanistan ilişkilerinin seyri de süreç açısından belirleyici bir konum kazanmaktadır.

**Anahtar Sözcükler:** Türkiye, Yunanistan, Azınlıklar, Doğu Akdeniz, ABD.

---

\* AVİM Uzmanı.

İKİ ÜLKE ARASINDAKİ MÜBADELENİN 100. YIL DÖNÜMÜNDE YUNAN-TÜRK İLİŞKİLERİNE  
İLİŞKİN KAMUOYU. 2021 “YUNANİSTAN VE TÜRKİYE ARAŞTIRMASI”NA DAYALI BİR ANALİZ”

Mariusz BARANOWSKI\* - Piotr JABKOWSKI\*\*

Özet

Tarihsel, ekonomik, kültürel ve sosyal faktörlerden etkilenen devletlerarası ilişkilerin karmaşık doğası, devletlerin vatandaşlarının birbirlerine karşı tutumlarını etkilemektedir. Bununla birlikte, bu tutumlar, belirli bir toplumun üyelerinin kişisel deneyimlerinden de etkilendikleri için, resmi devletlerarası ilişkilerin basit bir tahmininden ibaret değildir. 2021 Siyasi ve Sosyal Gelişmeler "Yunan-Türk Sorunları" 1. Dalga Anketi'ne dayanarak, Yunanistan ve Türkiye halkı arasındaki bilgi ve algı derecesini netleştirmeye çalıştık. Ana araştırma problemi, Türkler ve Rumların karşılıklı algılarını etkileyen farklılıkların tespiti ile ilgilidir. İki ulus arasındaki karşılıklı ilişkileri analiz etmek için, diğer ulusun üyeleriyle doğrudan ve dolaylı ilişkileri nedeniyle vatandaşların tutumlarını, yerleşik görüşlerini, kültür dünyasının temsilcileriyle aşinalıklarını, belirli bir siyasi kültürün belirli özelliklerini tanımlamaya yönelik bir dizi anket sorusu ekledik.

**Anahtar Sözcükler:**Türkiye, Yunanistan, Algı, Ulus, Kamuoyu.

PUBLIC OPINION ON GREEK-TURKISH RELATIONS IN THE 100TH ANNIVERSARY OF THE  
POPULATION EXCHANGE BETWEEN THE TWO COUNTRIES. AN ANALYSIS BASED ON THE 2021  
“GREECE AND TURKEY SURVEY”

Abstract

The complex nature of interstate relations, which are influenced by historical, economic, cultural and social factors, affects the attitudes of citizens of individual states towards each other. However, these attitudes are not a simple extrapolation of official interstate relations, as they are also influenced by members' personal experiences of a given society. Based on the 1st Wave of Survey of Political & Social Developments "Greek-Turkish Issues" of 2021, we made an attempt to clarify the degree of knowledge and perceptions among the people of Greece and Turkey. The main research problem concerns the identification of differences affecting the mutual perceptions of Turks and Greeks. In order to analyse the mutual relations between the two nations, we have included a set of survey questions aimed at identifying citizens' attitudes due to their direct and indirect relations with members of the other nation, entrenched opinions, familiarity with representatives of the cultural world, as well as the specific features of a given political culture.

**Key Words:** Turkish, Greece, Perception, Nation, Public Opinion.

\* Dr., Faculty of Sociology, Adam Mickiewicz University, Poznan, Poland.

\*\* Dr., Faculty of Sociology, Adam Mickiewicz University, Poznan, Poland

TÜRK-YUNAN İLİŞKİLERİNDE ARA DÖNEM

Dr. Öğr. Üyesi Nuri YAZICI\*

Özet

I. Dünya Savaşı sonunda yenilen Osmanlı İmparatorluğu siyaseten tasfiye sürecine girmiş, müttefiklerinin aksine Mondros Mütarekesi'yle belirlenen sınırlarını bile koruyabilmek için bile savaşmak zorunda kalmıştır. Bunun nedeni Batılı büyük güçlerin ünlü "Şark Politikaları"dır. Bu politikaların bir sonucu olarak Yunanistan, Anadolu'yu istilâ etmiş, fakat sonunda ağır bir askeri yenilgiyle çekilmek zorunda kalmıştır. Bu dönemde önemli sorunlardan biri de "Pontus" isyanı olmuştur. Lozan Antlaşmasıyla sorunlar çözülmüş ve bu dönem geride kalmıştır; Türk- Yunan ilişkilerinde ara dönem olarak adlandırabileceğimiz bu süreçte yakınlaşma, barış ve işbirliği anlayışı hâkim olmuş, devlet adamları karşılıklı ziyaretlerde bulunmuşlardır. Ancak 1960'lardan itibaren bu ilişkiler yeniden bozulmaya başlamış, yeni sorunlar ortaya çıkmış, bu arada "Pontus ve Pontusçuluk" meselesi de yeniden gündeme gelmiştir; Yunanistan Devleti'nin, tarihi olayların tam aksine olarak Türkiye'ye karşı yönelttiği asılsız "soykırım" iddialarıyla gündeme gelen bu mesele diğer ülkelerin parlamentolarında, Türkiye-Avrupa Birliği görüşmelerinin de gündemine oturmuştur. Bu çalışmada iki ülke arasında açılan geleneksel dostluk ve işbirliği politikalarının düşmanca politikalara nasıl dönüştüğü, bu arada "Pontus" meselesinin nasıl ve neden yeniden gündeme geldiği araştırılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Türkiye, Yunanistan, Pontus, Eleftherios Venizelos, Mustafa Kemal Atatürk.

THE INTERMEDIATE PERIOD IN TURKISH GREEK RELATIONS

Abstract

At the end of World War I, the Ottoman Empire was defeated and entered into a political liquidation process. He even had to fight to protect the borders determined by the Armistice of Mudros. The reason for this is the famous "Oriental Policies" of the Western great powers. As a result of these policies, Greece invaded Anatolia, but eventually had to withdraw with a heavy military defeat. One of the important problems in this period was the "Pontus" rebellion. With the Treaty of Lausanne, the problems were resolved and this period was left behind; In this process, which we can call the interim period in Turkish-Greek relations, the understanding of rapprochement, peace and cooperation prevailed, and statesmen made mutual visits. However, since the 1960s, these relations began to deteriorate again, and new problems emerged. Meanwhile, the issue of "Pontus and Ponticism" came to the fore again; In stark contrast to historical events, a baseless "genocide" claim was made against Turkey. This issue has been on the agenda of the parliaments of other countries and the Turkey-European Union talks. In this study, it was investigated how the traditional friendship and cooperation policies between the two countries turned into hostile policies, and how and why the "Pontus" issue came to the fore again.

**Key Words:** Türkiye, Yunanistan, Pontus, Eleftherios Venizelos, Mustafa Kemal Atatürk.

\* Bahçeşehir Üniversitesi, İİSB Fakültesi, İstanbul.

**SAMSUN KIRSALINDA CÜRETKÂR BİR PONTUSÇU FAALİYET:  
TÜRKLERİN SİLAHI İLE TÜRKLERİ VURMAK**

**Prof. Dr. Fahri SAKAL\***

**Özet**

Osmanlı Devletinin son döneminde Rusya'ya çalışmaya gitmiş olan Anadolu Rumları 1910'larda Karadeniz ve Ege kıyılarına geri dönmeye başlamışlar, hatta başka coğrafyalardaki Rum-Yunan diasporası özellikle bu iki bölgeye, özellikle çoğunluğu sağlamak için göçe başlamışlardı. Bu bölgelerdeki Rum kesafetinin artması ile birlikte kendilerine Metropolitler, yabancı konsoloslar, yabancı kurumlar (Merzifon Amerikan Koleji gibi) ve Rum tüccarlar destek veriyorlardı. Her alanda çalışan, tanıtım ve propaganda yapan bu azınlıklar, buldukları ciddi destekle şırmışlar ve özellikle köyler ve kasabalar gibi yeterli güvenlik görevlilerinin bulunmadığı yerlerde terör estiriyorlar, Müslüman halkın mallarına bile el koyuyorlar ve cinayetler işliyorlardı. O dönemde Trabzon'un önemli bir merkez olması hasebiyle, şehirde yeterli asker bulunmasından dolayı orada militanlık hareketleri sınırlı idi. Giresun'da Topal Osman Ağa ve "Giresun uşakları" denen çetelerin/fedailerin Rumlara karşı savunma faaliyetleri bu yöremizde de Rumları durdurmuştu. Ancak Samsun, Sinop, Amasya, Kastamonu ve çevrelerinde uygun ortam bulan Pontusçu Rumlar tedhiş hareketleri sergiliyorlardı.

En manidar faaliyetlerden biri Samsun kırsalında yapılmıştır. Samsun köylerinde "cahil İslam ahali" elindeki silahları bol para vererek satın alan Rumlar bu silahları başka köylerde halka karşı kullanmışlar, birçok cinayetler yapmışlardı. Bunun üzerine TBMM hükümeti bu yörede Rumların yanı sıra Türk köylülerin elindeki silahları da tedbir mahiyetinde olmak üzere toplamaya kalkışmıştır.

Halkın Rum-Türk ayırmaksızın silahsızlandırılması tartışılırken, bazı görevlilerin düşüncesine göre Rumlar silahlı olduğu müddetçe Türklerin elindeki silahın toplanmasının yanlış olacağı şeklinde idi.

**Anahtar Kelimeler:** Samsun, Pontusçu Faaliyet, Türkler, Rumlar.

**A DARLING PONTUSIST ACTIVITY IN THE RURAL SAMSUN:  
SHOOTING THE TURKS WITH THE TURKS' WEAPON**

**Abstract**

In the last period of the Ottoman Empire, Anatolian Greeks went to Russia to work. These people began to return to the Black Sea and Aegean coasts in the 1910s. In addition, the Greek diaspora from other countries came to these two regions in particular. Their aim was to establish a majority in this region. The Greek population density in these regions had increased. They were supported by Metropolitans, foreign consuls, foreign institutions (such as Merzifon American College) and Greek merchants. This minority, which was active in every field, making publicity and propaganda, was spoiled by the serious support they found. They were terrorizing the villages and towns where there weren't enough security guards, and confiscating the property of the Muslim people. At that time, due to the fact that Trabzon was an important center and there were enough soldiers, militancy movements were limited there. In Giresun, Topal Osman Ağa and his "Giresun servants" defended against the Greeks and stopped the Greeks in this region. However, Pontus Greeks, who found a suitable environment in Samsun, Sinop, Amasya, Kastamonu and their environs, were carrying out terrorist acts.

One of the most meaningful activities was carried out in the Samsun countryside. The Greeks, who bought the weapons in the hands of the "ignorant Islamic people" in the villages by giving them plenty of money, used these weapons against the people in other villages and committed murders. Thereupon, the GNAT government tried to collect the weapons in the hands of Turkish villagers as well as Greeks in this region as a precautionary measure.

While disarming the people without distinguishing between Greeks and Turks was discussed, some officials thought that as long as the Greeks were armed, it would be wrong to collect the weapons in the hands of the Turks.

**Key Words:** Samsun, Pontusist Activity, The Turks, Greeks,

\* Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü.

## MÜTAREKE ÖNCESİ SAMSUN'DA RUMLAR VE RUMCULUK FAALİYETLERİ

Mümin YILDIZTAŞ\*

### Özet

Osmanlı'nın son dönemlerinde Samsun merkezinde maden köyleri tabir olunan köylerde sakin Rumlar, Türkçe ile karışık kaba Rumca Bafra ile diğer kazalardaki Rumlar ise ana dil olarak Türkçe konuşurlar, Ermeniler daha çok Çarşamba kazasında yoğundu. Ve Ermeni lisanı ile konuşurlardı. Bafra'dakiler ise Türkçe konuşmaktaydılar. Muhtelif unsurlar arasında her hangi bir uyumsuzluk bulunmamakta, Gayrimüslim unsurlar adet ve ahlakça Müslümanlara oldukça yakındı. Hatta şarkıları bile Türkçe söylerlerdi. Samsun'da demiryolu güzergâhı inşasının başlamasından sonra ticaret ve sanatla uğraşan gayrimüslim unsurlar sürekli olarak iç kesimlerden ikamet etmek üzere Samsun'a gelmekteydiler. Bu gelişmeler Samsun'da Rumculuk düşüncesinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Pontusçuluk faaliyetlerinin silahlı bir çatışmaya dönüşmesinin temeli ise Balkan Savaşları sonrasına dayanmaktadır. Bu savaş sonrası Samsun'da Çıracman köyüne yerleştirilmek istenen bir grup Arnavut Muhaciri bölgedeki Rum köylülerini harekete geçirmiş, metropolit ve Samsun'daki yabancı temsilcilikler için içine girmiş ve gerginliği artırmıştır.

I. Dünya savaşı esnasında silah altına alınmak istenen Rumlar, silahlı ya da silahsız kitlesel bir şekilde ordudan kaçmışlardı. Köylerinin civarına yerleşen bu Rumlar, ilk çeteleri kendiliğinden kurmuşlardı. Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı için seferberlik ilan etmesinin akabinde bölge Rumları, zaten uzun süredir var olan teşkilatlanma çalışmalarının meyvelerini toplamak için bir fırsat olarak değerlendirmeye gitmişlerdi. Bu teşkilatlar Rumları Pontus fikri etrafında hazırlamakla yetinmemişler, silahlı çeteler kurarak geniş ve tertipli bir plân dâhilinde fikirlerini uygulama alanına da geçmişlerdi. Hükümetin seferberlik emrine uymayan Rumlar hemen firar ediyor ve çetelere katılıyorlardı. Özellikle Bafra'nın Nebyan bölgesinde olduğu gibi sayıları binlere ulaşan çeteler halinde faaliyete başlamalarındaki maksatlar ve yöntemler belliydi: Türkleri öldürmek ve köylerini yakıp-yıkma ile Türk nüfusunu sindirmek, böylece İslâm nüfus çoğunluğunu azaltmaktı. 1915 yılında çıkarılan Sevk ve İskân Kanunu çerçevesinde Anadolu'nun çeşitli yerlerinde öncelikle Ermeniler bu kanuna tabii tutuldu. İlerleyen tarihlerde ise sevk ve iskan kanunu Rumlar için tatbik edildi. Karadeniz'deki tehcir uygulaması önce 16 Kasım 1916'te Tirebolu Rumlarına yönelik oldu. Ardından Ocak 1917'de önce Samsun ve Giresun'dakiler, Ocak ayının sonunda Bafra Rumları, Şubat 1917'de ise Çarşamba ve Ünye'deki Rumlar buldukları bölgelerden uzaklaştırılarak belirlenmiş alanlara sevk edilmeye başlandılar. Sinop'taki Rumların nakli ise Temmuz 1917'den itibaren gerçekleştirildi. Rum topluluklarına yönelik 1916'da başlayan bu zorunlu yer değiştirme uygulaması 1918 yılında sona erdi ve sevk edilen Rum topluluklarının eski ikamet bölgelerine geri dönüşlerine izin verildi. Rumların geri dönüşü ile birlikte kendilerine ait olan ev, eşya, tarla bahçe ve benzeri taşınmaz malları iade edildi. Bu konuda yapılan olumsuz propagandalara rağmen zorunlu olarak yer değiştirilen bu toplulukların malları büyük oranda kendilerine iade edilmiştir. Geri dönenlere ait ev taşınmaz malların tamamı 1919 yılının Mart ayına kadar kendilerine iade edilmiştir

**Anahtar Kelimeler:** Samsun, Rumlar, Pontus Sorunu, Rumculuk Faaliyetleri.

\* İstanbul İl Kültür ve Turizm Müd. Yardımcısı.

## GREEKS AND PONTUS SEPARATIST MOVEMENTS IN SAMSUN BEFORE THE ARMISTICE

### Abstract

In the last period of the Ottoman Empire, the Greeks living in/around Samsun and their vicinity spoke Greek mixed with Turkish, while the Greeks in Bafra and other towns spoke Turkish as their mother tongue. There was no incompatibility between the various elements settled in Samsun. Both Greeks and Armenians were very close to Muslims in terms of customs and morals.

This tolerant environment began to shake after the start of the railway construction in Samsun. The construction of the railway caused non-Muslims dealing with trade and art to come to Samsun from the inner parts of Anatolia to reside or work. These developments paved the way for the consideration of being Greek movement in Samsun. The transformation of Pontus activities that turns into an armed conflict dates back to the post-Balkan Wars. After this war, a group of Albanian immigrants who were wanted to be settled in Çırakman village in Samsun, mobilized the Greek villagers in the region. As a result, the locals and foreign representatives in Samsun got involved and tensions increased.

During the First World War, the Greeks, who were wanted to be drafted, did not join the army or they dodged the draft. This is how these Greek youth, who were hiding in the forests around their villages, formed the first gangs. These armed gangs were a unique opportunity for those who were organized around the ideas of Pontus separatist movement. The methods for the target were clear: to intimidate the Turkish population by killing the Turks and burning down their villages, thereby reducing the majority of the Islamic population. For this reason, the Temporary Law of Deportation which was enacted in 1915 and applied primarily for the Armenians, was also applied to the Greeks in the Samsun region in the upcoming dates. This compulsory relocation practice for the Greek communities, which started in 1916, ended in 1918 and the deported Greek communities were allowed to return to their former residence areas. With the return of the Greeks, their houses, belongings, fields, gardens and similar immovable properties were given back. Despite the negative propaganda conducted on this subject, the properties of these communities which were forced to move, were largely given back to them.

**Key Words:** Samsun, Greeks, Pontus Question, Pontus Separatist Movements.

ELEFTHEROS PONTOS GAZETESİ'NE GÖRE PONTUS SORUNU

Dr. Arzu ERMAN\*

Özet

Pontus, Eski Yunanların Karadeniz'in doğusuna verdikleri bir isim olup burası Osmanlı döneminde Gümüşhane, Lazistan, Samsun sancaklarıyla birlikte Trabzon vilayetine tekabül etmektedir. Bölgede çok eskiden beri yaşayan Ortodoks Hristiyanlar, 19. yüzyıla gelindiğinde yükselen ulusçuluk hareketlerinin etkisiyle kendilerini Yunan ulusuna ait hissederek bağımsız olmayı hedeflemişlerdir. Bu süreç, Balkan Savaşları ile gelişmiş, I. Dünya Savaşı'nın yarattığı karmaşa ortamı da bölgedeki Rumlar için uygun bir ortam hazırlamıştır. Bu nedenle Karadeniz Rumları, kurmuş oldukları dernekler ve yapmış oldukları kurultaylar ile bölgenin Osmanlı Devleti'nden ayrılmasına yönelik faaliyetler içine girmiştir. Bölgenin ve Karadeniz Rumlarının ulusal bilinçlenmesine ve örgütlenmesine yönelik 1917'de Tiflis'te Güney Kafkasya'da bir kurultay toplanmış Rusya ve Kafkas'lardaki bütün Rumların merkezi milli bir kongrede birleşmesine karar verilmiştir. Ardından aynı yıl Pontus Merkezi Birliği kurulmuş ve Pontus'un bağımsızlığının ilan edilmesine karar verilmiştir. 1918'de Marsilya'da ve aynı yıl Bakü'de de Pontus kongresi toplanmış ve bu kongrede Pontus'un bağımsız olması, Kafkaslar'da bulunan Pontus Rumların geri gelmesi gibi konular ele alınmıştır. 6 Temmuz 1919'da Batum'da da bir Pontus kongresi düzenlenmiştir. Burada oluşturulan Pontus Milli Kurul'u 1919 yılında Batum'da *Eleftheros Pontos/Ελεύθερος Πόντος* isimli bir gazete çıkartmaya başlamıştır. *Eleftheros Pontos* gazetesi Karadeniz Rumlarının bağımsızlığı adına kamuoyu oluşturmanın en önemli araçlarından biri haline gelmiştir. Çalışmada Batum'da yaşayan Rumların siyasi faaliyetleri, Pontus'un bağımsızlığına yönelik yorumları ve Pontus sorununun Yunan siyasetine yansımaları gazetede yer alan makaleler üzerinden değerlendirilecektir.

**Anahtar Kelimeler:** Pontus Sorunu, Karadeniz Rumları, Eleftheros Pontos Gazetesi, Osmanlı Devleti, Yunanistan.

THE PONTUS QUESTION ACCORDING TO THE ELEFTHEROS PONTOS NEWSPAPER

Abstract

Pontus is a name called by Ancient Greeks for the east of the Black Sea, and this corresponds to the state of Trabzon including Gümüşhane, Lazistan and Samsun (Canik) sanjaks during Ottoman period. The Orthodox Christians who had been living for a long time within the region aimed for independence with a feeling of belonging to Greek nation with the influence of nationalism movement rising in the 19th century. This process advanced during the Balkan Wars, and the chaos environment caused by the First World War paved a suitable environment for the Greeks living in the region. The Black Sea Greeks were engaged in activities for separating the region from the Ottoman Empire through the associations they had established and the congresses they held. A convention was held in Tbilisi, South of Caucasus in 1917 for increasing national awareness and organizing and a decision was taken to unite all the Greeks in Russia and Caucasus under a national congress. Then, the Pontus Center Union was established in the same year and it was decided to declare the independence of Pontus. Pontus congresses were held in Marseilles in 1918 and in Baku in the same year, and issues such as the independence of Pontus and the return of Pontic Greeks of the Caucasus were discussed in this congress. Pontus Congress was held in Batumi on July 6, 1919. The Pontus National Council established here decided to publish a newspaper; *Eleftheros Pontos/ Ελεύθερος Πόντος* in Batumi in 1919. This newspaper has become one of the most important tools to raise public opinion for the independence of the Black Sea Greeks. In this article, the political activities of the Greeks living in Batumi, their comments on the independence of Pontus and the reflections of the Pontus problem on Greek politics will be evaluated through the articles published this newspaper.

**Key Words:** Pontus Question, Pontian Greeks, The Eleftheros Pontos Newspaper, Ottoman State, Greece,

\* Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, Ankara.

1980-2019 YILLARI ARASINDA YUNANİSTAN'IN PONTUS İDDİALARINA YÖNELİK ÇALIŞMALARI

Okan IŞIK\*

Özet

Birinci Dünya Savaşı ile Lozan Barış Antlaşması arasında İngiltere ve Yunanistan tarafından işlenen pontus meselesi uzun bir süre unutulmuştur. 1980'lere kadar görmediğimiz Pontus Meselesini, Yunan toplumunda Kıbrıs Barış harekâtı sonrasında artan Türk nefretinin bir ürünü olarak Yunanistan kamuoyunda yeniden görmekteyiz. Dünya çapında kurulan 180 civarında dernek ile toplu şekilde Türkler suçlanmaya başlanmıştır. 1982 yılında düzenlenen "Anadolu Faciasının 60. Yıldönümü" adlı konferans dikkat çeken ilk çalışmadır.

1990'lara geldiğimizde Yunanistan'da düzenlenen Pontus Helenizm'i Kongrelerine başbakan dâhil olmak üzere devletin üst düzey görevlilerinin katılması pontus meselesinin devlet politikası haline geldiğinin kanıtı sayılmaktadır. Tarihi gerçeklere rağmen 1994 yılında Yunanistan ve Kıbrıs Rum yönetimi, Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'ya çıktığı 19 Mayıs 1919 tarihini soykırım iddialarının dönüm noktası saymış ve 19 Mayıs'ı Pontus soykırımını anma günü olarak kabul etmiştir. 1990larda öne çıkan bir diğer gelişme pontus lobisinin PKK ile işbirliğine girmesidir.

2000'lere geldiğimizde ise kurulan pontus dernekleri aracılığı ile Karadeniz bölgesine geziler düzenlenmişti. Bu geziler sırasında bölgede bulunan köylere gidilerek Hristiyan nüfus, kiliseler, Hristiyanlıktan Müslümanlığa geçen aileler tespit edilmeye çalışılmıştı.

Bu dönemde karşımıza çıkan önemli diğer bir gelişme ise Yunanistan'ın Karadeniz'de yaşayan gençlerin beyinlerini yıkayarak soykırım iddialarına yerelden destek bulma girişimidir. Bu sürecin en önemli kanıtı 2002 yılında Yunanistan'da öğrenci olan Fethi GÜLTEPE'nin Türkiye'ye giriş yaptığı anda gözaltına alınması ve polisteki sorgusunda pontus devletinin kurulması için faaliyetlerde bulunduğunu söylemesidir. Daha sonra ortaya çıkan belgeler Kardak krizi sonrası Yunanistan hükümeti tarafından Türkiye'de "300 bin Pontusluyu uykudan uyandırma" planını uygulamaya koyduğunu gözler önüne sermiştir. 2010'lara geldiğimizde artık Türkiye'de gizliden yapılan propagandalar daha açıktan yapılmaya başlanmıştı. Filmler, şarkılar, romanlar ile Rumların Türkiye'de dini ve kültürel baskı gördüğünü bu sebeple gerçek kimliklerini sakladıkları düşüncesi işlenmeye başlanmıştır. Pontus lobisinin Türkiye içinde yaptığı çalışmaların başında ayrıca Fener Rum Patrikhanesinin çalışmalarına dikkat çekmemiz gerekmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Yunanistan, Türkiye, Pontus Meselesi, Propaganda.

\* Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Tarih Bölümü, Yüksek Lisans Mezunlu.

**STUDIES ON GREECE'S PROMOTION OF THE PONTUS CLAIMS BETWEEN 1980 AND 2019**

**Abstract**

Between the First World War and the Treaty of Lausanne, the issue of Pontus, which was handled by England and Greece, was forgotten for a long time. We see the Pontus Issue, which we did not see until the 1980s, again in the Greek public opinion as a product of increasing Turkish hatred after the Cyprus Peace Operation. Turks are accused collectively by around 180 associations established around the world. The conference called "60th Anniversary of the Anatolian Disaster" held in 1982 is the first work that draws attention.

When we came to the 1990s, the participation of senior officials of the state, including the prime minister, in the Pontic Hellenism Congresses held in Greece is considered as proof that the Pontus issue has become a state policy. Despite the historical facts, in 1994, Greece and the Greek Cypriot administration considered the date of May 19, 1919, when Mustafa Kemal Pasha went to Anatolia, to be the turning point of the genocide allegations and accepted May 19 as the Pontus genocide commemoration day. Another prominent development in the 1990s was the cooperation of the Pontus lobby with the PKK.

When we came to the 2000s, trips were organized to the Black Sea region through the Pontus associations established. During these trips, the Christian population, churches, and families who converted from Christianity to Islam were tried to be determined by visiting the villages in the region. Another important development in this period is Greece's attempt to find local support for the genocide allegations by brainwashing young people living in the Black Sea region. The most important evidence of this process is that Fethi GÜLTEPE, who was a student in Greece in 2002, was detained as soon as she entered Turkey, and in her interrogation in the police, she said that she was involved in activities for the establishment of the Pontus state. The documents that emerged later revealed that after the Kardak crisis, the Greek government put into practice the plan to "wake up 300,000 Pontus people from sleep" in Turkey. When we came to the 2010s, the propaganda made secretly in Turkey started to be made more openly. With movies, songs, novels, the idea that the Greeks were subjected to religious and cultural oppression in Turkey and therefore they hid their true identities began to be processed. At the beginning of the work of the Pontus lobby in Turkey, we also need to draw attention to the work of the Fener Greek Patriarchate.

**Key Words:** Greece, Turkish, Pontus Question, Propaganda.

## **ÇUKUROVA'DA MÜBADELE VE MÜBADELENİN ÇUKUROVA BÖLGE KÜLTÜRÜNE KATKILARI**

**Prof. Dr. Bülent ARI\***

### **Özet**

Yakın tarihimizde 20. Yüzyılda karşı karşıya kaldığımız en büyük göç olaylarından birisi de hiç kuşku yoktur ki, Türkiye ve Yunanistan arasında 30 Ocak 1923 tarihinde İsviçre'nin Lozan kentinde karşılıklı olarak imza altına alınan sözleşme ve ondan hareketle taraflar arasında yapılan protokol esaslarına göre gerçekleşen nüfus mübadelesidir.

Bu sözü edilen mübadele, Türkiye'de yerleşmiş olan Ortodoks mezhebine bağlı Rumlar ile Yunanistan'da yerleşmiş bulunan Müslümanların mecburi bir şekilde ve karşılıklı olarak göç etmek durumunda kalmasını ifade etmektedir.

Yaşanan bu göç sonrasında bildirimize konu olan Çukurova Bölgesi'nde mübadillerin uyum süreci ele alındığında daha çok yeme-içme (mutfak kültürü), barınma ve sosyal psikolojiye bağlı unsurların ön plana çıktığı görülmektedir. Bu sözü edilen süreçte Girit'ten göç eden mübadillerin yerleştikleri Çukurova bölgesini yurt edinmeleri ve sosyo-kültürel yapılarını da bölgeye göre sentezlemeleri sonucunda karşılıklı bir kültür alış-verişi ortamının yörede tesis edildiği bu sayede de Çukurovalı olma kimliğini zenginleştirdikleri dikkati çekmektedir.

Söz konusu bildiride Girit'ten göç eden mübadillerin, bu çerçeve içerisinde yörenin geleneksel kültürüne; el sanatları ve dokuma kültürüne katkıları, oyun-eğlence kültürüne, mutfak kültürüne; özellikle zeytinyağına ve bitkisel beslenmeye dayalı yemek kültürü özelliklerinin yörenin yemek kültürüne katkıları irdelenecek ve elde edilen bilgiler sonuç bölümünde ortaya konularak, bildiri yararlanılan kaynakların yer aldığı bir kaynakça bölümü ile sonlandırılacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Çukurova, Mübadele, Çukurova'da Mübadele, Mübadele ve Kültür Aktarımı

## **CONTRIBUTION OF EXCHANGE AND EXCHANGE IN ÇUKUROVA TO ÇUKUROVA REGIONAL CULTURE**

### **Abstract**

There is no doubt that one of the biggest migration events we have faced in the 20th century in our recent history is the population exchange between Turkey and Greece, which took place in accordance with the agreement signed in Lausanne, Switzerland on 30 January 1923, and the protocol made between the parties based on it.

This aforementioned exchange means that the Greeks of the Orthodox sect settled in Turkey and the Muslims settled in Greece are forced to emigrate reciprocally.

Considering the adaptation process of the refugees in the Çukurova Region, which is the subject of our report after this migration, it is seen that the elements related to food and beverage (cuisine culture), accommodation and social psychology come to the fore. In this process, it is noteworthy that as a result of the immigrants immigrating from Crete, acquiring the Çukurova region where they settled, and synthesizing their socio-cultural structures according to the region, a mutual cultural exchange environment was established in the region, thus enriching the identity of being a Çukurova native.

In the aforementioned declaration, the immigrants who migrated from Crete, within this framework, to the traditional culture of the region; its contributions to handicrafts and weaving culture, game-entertainment culture, culinary culture; In particular, the contribution of the food culture characteristics based on olive oil and herbal nutrition to the food culture of the region will be examined and the information obtained will be presented in the conclusion section, and the paper will be concluded with a bibliography section including the sources used.

**Keywords:** Çukurova, Population Exchange, Exchange in Çukurova, Exchange and Cultural Transfer.

---

\* HMKÜ Eğitim Fak. Türkçe ve Sosyal Alanlar Eğt. Böl.

**TÜRK-YUNAN NÜFUS MÜBADELESİ'NDE MÜBADİLLERİN MERSİN'E İSKÂNI**

**Doç Dr. Fahriye EMGİLİ\***

**Özet**

Kurtuluş Savaşı öncesi ve sonrasıyla Türkiye genelinde olduğu gibi Mersin tarihinin de önemli bir dönemi veya dönemeci olmuştur. Dönemin kendine özgü görüntüsünde yaşanan yoğun nüfus hareketleri önemli yer tutmaktadır. Türk-Yunan nüfus değişimi ise bu demografik hareketliliğin en ilginç örneğini oluşturmaktadır. Zorunlu bir göç olarak ikili anlaşma üzerinden Yunanistan ve Türkiye arasında yaşanan Lozan mübadelesi ile alınan kararın neticesinin ve yansımalarının bugün bile görüldüğü, birçok ailenin hayatında geri dönüşü olmayan bir dönüşüm olduğu sonucuna varılmaktadır ve bu Mersin örneği üzerinden ifade edilmektedir.

Yunanistan'ın Selanik Vilayeti Serez Sancağı, Demirhisar Kazası ve Girit Adasında yaşayan insanlar, Lozan Konferansında alınan kararlar doğrultusunda mübadil olmuşlar ve zorunlu göçün bir parçası haline gelmişlerdir. Deniz yolculuğu ile dağıtım bölgesi Mersin'e getirilen mübadillerin bu zorunlu yer değiştirme süreci içindeki durumları, Mersin'de karşılanışları ve iskân süreçleri; iskân bölgelerine sevk edilmeleri, beslenme, barınma ve sağlık sorunları ortaya konulacaktır.

Bu çalışmada, Cumhuriyet Arşivi'ndeki Toprak İskân Müdürlüğü Kataloğundaki belgelerden Mersin'le ilgili olanlardan yararlanılacaktır, ayrıca bu arşiv belgelerinin yanı sıra, birincil kaynaklar olarak resmi istatistikler, dönemin meclis tutanakları ve mübadiller ile yaptığımız sözlü görüşmelerden yararlanılacaktır.

**Anahtar kelimeler:** Mübadele, Mersin, İskân, Barınma sorunu, Mersin limanı, Girit, Selanik

**THE SETTLEMENT OF THE EMIGRANTS  
IN MERSİN IN THE TURKISH-GREEK POPULATION EXCHANGE**

**Abstract**

Before and after the War of Independence, Mersin has been an important period or turning point in its history, as it was throughout Turkey. Intense population movements in the distinctive image of the period have an important place. The Turkish-Greek population exchange is the most interesting example of this demographic mobility.

The forced migration in 1923 was historical and traumatic fact that changed the entire life of the people who left their "homeland" and built a new life in their "native land". The change needs to be shown and this is the main argument of this Work.

The people living in the Serez Sanjak of the Thessaloniki Province of Greece, Demirhisar District and Crete Island were exchanged in line with the decisions taken at the Lausanne Conference and became a part of the forced migration. The situation of the refugees brought to Mersin, the distribution region, by sea voyage, during this forced relocation process, their reception in Mersin and their resettlement processes; Their transfer to settlement areas, nutrition, shelter and health problems will be revealed.

In this study, the documents related to Mersin from the Soil Settlement Directorate Catalogue in the Republic Archive will be used. In addition to these archival documents, official statistics, the parliamentary minutes of the period and oral interviews with the exchanges will be used as primary sources.

**Keywords:** Exchange, Mersin, Settlement, Housing problem, Mersin port, Crete, Thessaloniki

---

\* Mersin Üniversitesi, Tarih Bölümü.

**MÜBADELE ÖNCESİNDE ANTALYA RUMLARIN SOSYAL VE EKONOMİK DURUMLARI**

**Doç. Dr. Güven DİNÇ\***

**Özet**

Bu çalışmada Antalya şehrinin eski sakinlerinden olan ve mübadele ile ayrılan altı bin beş yüz civarındaki Rum'un, mübadele öncesindeki sosyoekonomik durumları incelenmektedir. Literatürde Antalya Rumlarını veya Antalya'ya yerleştirilen mübadilleri konu edinen birtakım akademik çalışmalar bulunmaktadır. Ancak bunların hiçbiri Antalya Rumlarının 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarındaki durumlarını konu edinmemiştir. Bu açıdan çalışmanın amacı Antalya Rumlarının mübadele öncesindeki durumlarını ortaya koymak, böylece Yunanistan'a gittiklerinde nasıl bir vaziyette oldukları açığa çıkarmaktır. Dolayısıyla çalışmanın Türkiye'deki mübadele çalışmalarına, Türk-Yunan ilişkilerine ve özelde de mübadele öncesinde Türkiye'de yaşayan Rumların yerel tarihlerine katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi'nde Karaman Türkçesi kullanan Antalya Rumlarının sosyal ve ekonomik durumlarının aydınlatılmasına ışık tutabilecek çok sayıda arşiv belgesi tespit edilmiştir. Bunların en başta geleni Antalya şer'iyye sicilleridir. Antalya şer'iyye sicillerinde Antalya Rumlarının mübadele öncesindeki sosyal ve ekonomik durumlarını ortaya koyabilecek yeterli sayıda doküman bulunmaktadır. Rumların dil, din, gelir gider, yeme içme, giyim kuşam, yerleşim alanları, emlak vb. bilgileri tespit edilmiştir. Bir diğer arşiv kaynağı ise nüfus durumlarını tespit etmeye yarayan nüfus sayım defterleri veya nüfus sayım döküm cetvelleridir. Bu kaynaklardan Rumların mübadele öncesindeki nüfus miktarlarını belirlemek mümkün olmuştur. Ayrıca Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilen 1927 ve 1935 nüfus sayım verileriyle mübadeleye tabi tutulan Rumların nüfus, dil, din vb. verilerinin karşılaştırılması yapılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Antalya, Rum, Mübadele, Sosyoekonomik Durum

**THE SOCIAL AND ECONOMIC STATUS OF THE GREEKS (RUMS) OF ANTALYA BEFORE  
THE POPULATION EXCHANGE**

**Abstract**

In this study, the social and economic conditions of around six thousand five hundred *Rums*, who were former residents of the city of Antalya and left with the population exchange, are examined before the exchange. The *Rums* of Antalya or the refugees settled in Antalya have been discussed in some academic studies. However, none of them dealt with the situation of the *Rums* of Antalya at the end of the 19th century and the beginning of the 20th century. In this respect, the aim of the study is to reveal the situation of the *Rums* of Antalya before the population exchange, thus revealing what condition they were in when they went to Greece. Therefore, it is aimed that the study will contribute to the population exchange studies in Turkey, Turkish-Greek relations and in particular the local history of the *Rums* living in Turkey before the exchange.

A large number of archival documents that can shed light on the social and economic situation of the *Rums* of Antalya who use Karamanlidika have been identified in the Presidency Ottoman Archives. The most important of these are the Antalya shari'a court registers. There are sufficient number of documents in Antalya shari'a court registers to reveal the social and economic status of the *Rums* of Antalya before the population exchange. Documents revealing the information of the *Rums* such as language, religion, income and expenditure, eating and drinking, clothing, residential areas, and real estate have been found in the court registers. Another archival source is census books or census charts, which are used to determine the population status. From these sources, it is possible to determine the population numbers of the *Rums* before the exchange. In addition, the population, language and religion of the exchanged *Rums* has been compared with the 1927 and 1935 census data.

**Keywords:** Antalya, Greeks (*Rum*), Population Exchange, Social and Economic Status.

---

\* Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü.

**SELANIKLİ ŞÜKRÜ NAILİ PAŞA'NIN (GÖKBERK) LOZAN MÜBADELESİ KAPSAMINDA  
İSTANBUL'A İSKÂN EDİLMESİ VE TAŞINMAZLARININ TASFİYESİ**

**Fatih ÖZDEMİR\***

Osmanlı Devleti'nin askeri eğitim alanında uygulamaya koyduğu reformlarla yetişen Türk subayları, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluş aşamasında çekirdek kadro rolünü üstlenmiştir. Osmanlı coğrafyasının dört bir köşesinden gelen bu subaylar, gerek I. Dünya Harbi'nde gerekse Millî Mücadele döneminde cephelerde harp ederek ülkelerine hizmet etmiştir. Osmanlı Devleti'nin yıkılış döneminde üretilen fikir akımlarının ve aydınların merkezi olma niteliğini taşıyan Selanik doğumlu subaylar 3. Ordu ekseninde birleşmiş ve bu subayların bir kısmı yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde aktif görev almıştır. Söz konusu Selanik doğumlu subaylar, 1923'te imzalanan Lozan Antlaşmasına ek olarak imzalanan Türk-Yunan Mübadelesine tabi tutulmuştur. Bu kapsama, bir Türk subayı olan Selanikli Şükrü Naili Paşa (Gökberk) da girmiş ve paşanın Selanik'te kalan taşınmazları oradan tasfiye edilmiştir. Bu çalışmada ilk etapta Şükrü Naili Paşa'nın özgeçmişinden bahsedilmiş, ardından da paşanın mübadele kapsamında önce İzmir'e ardından da İstanbul'a iskân edilmesi anlatılmıştır. Bunlara ek olarak Yunanistan'dan Tasfiye Talepnamesi'yle istediği taşınmazlarının durumuna da yer verilmiştir. Dolayısıyla çalışmada paşaya ait 2 adet Tasfiye Talepnamesi ayrıntılı bir biçimde işlenmiştir. Paşanın mübadele özelinde geçirmiş olduğu tüm süreçler aydınlatılmaya çalışılacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Lozan Mübadelesi, Şükrü Naili Paşa, Selanik, Tasfiye Talepnamesi.

**THE SETTLEMENT OF THESSALONİKİ ŞÜKRÜ NAILİ PASHA (GÖKBERK) IN ISTANBUL  
WITHIN THE SCOPE OF THE LAUSANNE EXCHANGE AND THE LIQUIDATION OF HIS IMMOVABLES**

**Abstract**

Turkish officers, who were brought up with the reforms that the Ottoman State put into practice in the field of military education, assumed the role of the core staff during the establishment of the Republic of Turkey. These officers, who came from all corners of the Ottoman geography, served their countries by fighting on the fronts both in the First World War and during the National Struggle. The officers born in Thessaloniki, which was the center of intellectual movements and intellectuals produced during the collapse of the Ottoman Empire, united around the axis of the 3rd Army, and some of these officers took active duties in the newly established Republic of Turkey. These Thessaloniki-born officers were subjected to the Turkish-Greek Exchange, which was signed in addition to the Lausanne Treaty signed in 1923. A Turkish officer, Şükrü Naili Pasha (Gökberk) from Thessaloniki was also included in this scope, and the pasha's immovables in Thessaloniki were liquidated from there. In this study, the biography of Şükrü Naili Pasha was mentioned in the first place, and then the resettlement of the pasha first in Izmir and then in Istanbul as part of the exchange was explained. In addition to these, the status of the immovables requested by the Liquidation Request from Greece is also included. Therefore, in the study, 2 Liquidation Requests belonging to the pasha were processed in detail. All the processes that the pasha went through in the exchange will be tried to be clarified.

**Keywords:** Exchange of Lausanne, Şükrü Naili Pasha, Thessaloniki, Liquidation Request.

---

\* Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi.

YUNAN ALGISINDAKİ TÜRK İMGESİNİN KÖKENLERİ ve DOSTLUK İÇİN ÇIKIŞ YOLLARI  
Prof. Dr. Mustafa KAYMAKÇI\*

Özet

Yunan Algısındaki Türk İmgesi birçok açıdan sorunlu ve olumsuz bir görünümde. Bir Yunan gözüyle bu durumun ortaya çıkmasında birçok neden ileri sürülmektedir. Bunlar arasında Yunanistan'ın 400 yıl Osmanlı İmparatorluğu Egemenliği ve devşirme Sistemi Travması, Bizans'ın Osmanlılar tarafından yıkılması, kendi ordularının gerçekleştirdiği katliamlardan habersiz bir şekilde Yunanların "Küçük Asya Felaketi" olarak adlandırdıkları Anadolu Bozgunu ve gerçekleştiği ileri sürülen "Sözde Pontus Soykırımı" gibi olaylar, İstanbul'daki 6-7 Eylül 1955 olayları, 1974 yılında Kıbrıs Barış Hareketi (Yunanlar açısından işgal), Türk askeri jetlerinin Yunan adaları üzerinde uçması iddiası ve son olarak da Yunan iddiasına göre Orta Doğu'dan Yunanistan'a doğru gerçekleşen çok sayıda yasadışı göçmen trafiğine Türk yetkililerin göz yumması gibi konular sıralanabilir. Bildiride "Yunan Algısında Türk İmgesinin Kökenleri" çözümlenmesi yapılacaktır. Bu kapsamda sırasıyla; "Oryantalizm, Filhellenizm ve Türkokratia, Uygarlık Beşiğinin Antik Yunan'a Bağlanması Tezinin Geçersizliği ve Travması, Yunan ve Diğer Balkan Halklarında Osmanlı İmparatorluğu Egemenliği ve Devşirme Sistemi Travması, Osmanlı Egemenliğine Karşı Gerçekleştirilen Bağımsızlık Savaşı, Türk Egemenliğinden Sancılı Bir Kopuş: Yunanistan'ın Bağımsızlığını Kazanma Süreci, Yunan İsyanı/Bağımsızlık Sürecinde Anadolu'da Rumlar, Yunan Ortodoks Kilisesi ve Türk Karşıtlığı, Megali-İdea Hayali, Anadolu Bozgunu ya da Küçük Asya Felaketi, Pontus Soykırım İddiası" Üzerine Yunan Tezleri ve Gerçek, Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Politik-Sosyo Edebi Yansımaları, Yunan Tarih Ders Kitaplarında Türk Kimliği Algısı, Yunan Haber Portallarında Türkiye Algısı, Yunanistan'da Osmanlı Kamusal Yapılarının Kimliğini Gizleme Travması ve Politikası" gibi konular birbiriyle bağlantılı işlenecektir. Yunanistan'ın Batı Trakya ile Rodos ve İstanköy'de yaşamakta olan Türklerin kültürel kimliğini kabul etmesi yanında Türkiye ve Türklere bakış açısının anlaşılması açısından "Yunan Algısındaki Türk İmgesinin Kökenleri'nin irdelenmesi bir zorunluluk olarak ortadadır. Daha sonra "Dostluk İçin Çıkış Yolları" konusunda kimi önermelerde bulunacaktır.

**Anahtar Sözcükler:** Yunan Algısı, Türk İmgesi, Türkiye, Yunanistan.

THE ORIGINS OF THE TURKISH IMAGE IN THE GREEK PERCEPTION AND THE OUTLET FOR FRIENDSHIP  
Abstract

The Turkish Image in the Greek Perception is problematic and negative in many respects. Many reasons are put forward for the emergence of this situation from a Greek perspective. Among them: 400 years of domination of the Ottoman Empire and Trauma of the Devshirme System of Greece, the destruction of Byzantium by the Ottomans, the Anatolian Disaster, which the Greeks called the "Asia Minor Disaster" without being aware of the massacres carried out by their own armies, and the "So-called Pontus Genocide" that allegedly took place. events, the events of 6-7 September 1955 in Istanbul, the Cyprus Peace Movement in 1974 (in terms of Greek occupation), the alleged flight of Turkish military jets over the Greek islands, and lastly, a large number of illegal acts from the Middle East towards Greece, according to the Greek claim. Issues such as the connivance of Turkish authorities to immigrant traffic can be listed. In the paper, "The Origins of the Turkish Image in Greek Perception" will be analyzed. In this context, respectively; Orientalism, Philhellenism and Tourkokratia; Invalidity of the Thesis Connecting the Cradle of Civilization to Ancient Greece and the Trauma It Has Created; Analysis of the Sovereignty of the Ottoman Empire and Devshirme System in Greeks and Other Balkan Peoples; A Painful Separation from Turkish Sovereignty: The Process Of Greece's Gaining Its Independence; The Rum in Anatolia During the Process of Greek Revolt / Independence; Greek Orthodox Church and Anti-Turkish Sentiment, The Megali Idea Dream; The Anatolian Defeat of Greeks or the Asia Minor Catastrophe; Greek Theses on the "Alleged Pontic Genocide" and the Truth; Political and Socio-Literary Reflections of the Cyprus Peace Operation; Turkish Perception in Greek History Textbooks; Perception of Turkey in Greek News Portals; The Trauma and Policy of Hiding the Identity of Ottoman Public Structures in Greece.

In addition to accepting the cultural identity of the Turks living in Western Thrace, Rhodes and Kos, it is obvious that it is a necessity to examine the "Origins of the Turkish Image in the Greek Perception" in order to understand the perspective of Turkey and the Turks. Later on, he will make some suggestions about "Outlet Ways for Friendship".

**Key Words:** Greek Perception, Turkish Image, Turkish, Greece

\* Ege Üniversitesi / Rodos, İstanköy ve Onikiada Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Başkanı.

ERMENİCE KAYNAKLAR IŞIĞINDA YUNANİSTAN'DAKİ ERMENİ DİASPORASININ  
TÜRK- YUNAN İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

Prof.Dr. Gaffar MEHDİYEV\*

Özet

Ermeniler, antik çağlardan beri Yunanistan'a yerleşen halklardan biri olarak kabul edilmiştir. Şu anda Yunanistan'da 70-80 bin Ermeni yaşıyor. Ağırlıklı olarak Atina, Pire ve Selanik'te yoğunlaşmışlardır. Yunanistan'daki Ermeni cemaatinin sayısı 19. ve 20. yüzyılda daha da artmıştır. 19. yüzyılın 90'lı yıllarına doğru bu sayı 120 bin kişiye ulaşmıştı. Yunan-Türk savaşı (1919-22) sonrasında binlerce Ermeni Yunanistan'dan göç etti. Mübadile yıllarında ise Ermeniler yeniden Yunanistan'a yerleşmeğe başladılar. Ermeni Diasporası Yunanistan'da 1920 yıllarından başlayarak etkin bir duruma gelmeğe başladı. Ermenileri bir arada tutmakla beraber Türkiye'ye karşı ideolojik mücadelenin önünde bu ülkede yayınlanan basın- yayın kuruluşlarının rolü olmuştur. Uluslararası alanda Ermeni-Yunan Diasporası ortak faaliyet yürütmektedir, Türkiye'ye karşı her hangi meselede bu iki Diasporaların birlikteliğini gösteren deliller vardır, siyasi örgütler ve toplumsal dernekler, sivil toplum kuruluşları Türkiye için ideolojik tehdit unsuru haline getirilmiş durumdadır. Bu birlikteliğin uzun bir tarihi vardır. Siyasi olarak, üç geleneksel Ermeni partisinden ikisi Yunanistan'da faaliyet göstermeye devam ediyor: EDF (Ermeni Devrimci Federasyonu-Taşnaksutyun) ve RAP (Ramkavar Azatakan Partisi). Bu iki geleneksel partinin faaliyetleri, Yunanistan Ermeni toplumundaki ideolojik ve siyasi alanın çeşitliliğini sağlar. Askeri olarak da iki ülke Türkiye'ye karşı savaşlarda bir arada olmuşlar. Erivan'da Ermenice yayınlanan "Araç"(İleri) adlı gazetede 1920 yılında böyle bir haber yer almıştı: *"Güvenilir bir kaynağa göre, Yunan ordusunda Mustafa Kemal'e [Atatürk] karşı yaklaşık beş bin kişiden oluşan Ermeni gönüllü alayları var.* ("Araç", No. 156, 25 Temmuz 1920)

Türkiye'ye karşı ideolojik savaşı Ermeniler bu ülkede yayınlanan basın kuruluşları aracılığı ile de götürmektedirler. 1890'da Yunanistan'daki ilk Ermeni dergisi "Asbarez" Atina'da yayımlandı. Bugüne kadar Yunanistan'da 67 süreli yayın bulunmaktadır. "Özgür Gün" (1945'ten beri), "Yeni Dünya" (1969'dan beri), "Halk Mücadelesi" (1982'den beri), "Bayrak", "Yumruk" (1991'den beri), "Gençlik Çağrısı" (1995'ten beri) şu anda da yayınlanmaktadır.

Tesadüfi değildir ki, "Ermeni soykırımı" Yasa Tasarısını Parlamento'ya taşıyan ilk ülkelerden biri Yunanistan olmuştur. Yunanistan'da Ermeni diasporası ortaya atılan "Pontus Rum soykırımı" denilen meselede de Rumlara aktif destek sağlamaktadır ve Yunanistan sözde "Ermeni Soykırımı"nın tanınmasının önemine, sözde "Pontus Rum Soykırımı"nın tanınma sürecine hem Ermenistan'daki, hem de başka ülkelerdeki Ermeni kuruluşlarıyla işbirliği perspektiflerinden yararlanıyor. Son yıllarda Ermenilerin de aktif katılımıyla "Pontus Rum Soykırımı" konusunda araştırmalar gerçekleştiriliyor, "Soykırım"ın tanınması için bazı kuruluşlar, dernekler kuruldu, bunların içerisinde Ermeni diasporasının temsilcileri de yer aldılar. Hatta bu konuyu Ermenistan Parlamentosuna bile taşıdılar. "Ermeni Soykırımı"nı tanıtmak tecrübesinden Rumlara da yararlanmağa başladılar. Yine de Ermeni araştırmacıların aracılığı ile "Pontus Rum Soykırımı" meselesi için 2007 yılının Aralık ayında Soykırım bilimciler Uluslararası Derneği onu tanımakla ilgili karar verdi. Yunanistan Parlamentosu 24 Şubat 1994 tarihinde aldığı bir kararla 19 Mayıs'ı (sözde) "Pontus Soykırımı'nı Anma Günü" olarak belirlemiştir. Bilindiği üzere Mustafa Kemal Atatürk Kurtuluş Savaşı'nı başlatmak üzere 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a ayak basmış ve bağımsızlık mücadelesini buradan Anadolu'ya taşımıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Yunanistan, Ermeni Diasporası, "Pontus Rum soykırımı", Ermeni basını, Parlamento.

\* Erciyes Üniversitesi, Ermeni Dili ve Kültürü Bölümü.

**THE EFFECT OF THE ARMENIAN DIASPORA IN GREECE ON TURKISH-GREEK RELATIONS  
IN THE LIGHT OF ARMENIAN SOURCES**

**Abstract**

Armenians were regarded as one of the nations who settled in Greece since ancient times. Currently, 70-80 thousand Armenians are living in Greece. They are mainly concentrated in Athens, Piraeus and Thessaloniki. The number of the Armenian community in Greece increased even more in the 19th and 20th centuries. Towards the 90s of the 19th century, this number had reached 120,000 people. After the Greco-Turkish war (1919-22), thousands of Armenians emigrated from Greece. In the years of exchange, Armenians started to settle in Greece again.

The Armenian-Greek Diaspora carries out joint activities in the international arena. There are facts that the unity of these two Diasporas are cooperating in the fight against Turkey. Political organizations and social associations, non-governmental organizations have become an ideological threat to Turkey. This union has a long history. Two of Armenian-based political parties continue to operate in Greece: EDF (Armenian Revolutionary Federation-Dashnaksutyun) and RAP (Ramkavar Azatakan Party). The activities of these two traditional parties ensure the diversity of the ideological and political sphere in the Greek- Armenian society. In 1920, the Armenian-language newspaper "Arach"(Forward) published in Armenian in Yerevan wrote: "According to a reliable source, there are Armenian volunteer regiments of about five thousand people in the Greek army against Mustafa Kemal [Atatürk]. ("The Arach", No. 156, 25 July 1920)

In recent years, it has been carrying out research on the topic "Pontic Greek Genocide" with the active participation of Armenians. Some organizations and associations have been established to recognize the "genocide" with the involvement of representatives of the Armenian diaspora ", They even brought this issue to the Armenian Parliament. Greeks also began to benefit from the experience of promoting the "Armenian Genocide". Nevertheless, in December 2007, the International Association of Genocide Scholars has made a decision to recognize the "Pontic Greek Genocide" with support of Armenian researchers. Under the decision taken on 24 February 1994, the Greek Parliament, the 19 May will be marked as (so-called) "The Day of Remembrance of the Pontic Genocide".

**Key Words:** Greece, Armenian Diaspora, "Pontic Greek genocide", Armenian press, Parliament.

GİRESUNLU EFTALYA'NIN HAYAT HİKAYESİNDE TÜRK – RUM ALGISININ  
ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ

Esin MUZBEG\*

Özet

Bu çalışmada gazeteci ve araştırmacı Thomas Korovinis'in "Fahişe Çıka" eserinde Eftalya Hanımın hayat hikayesini anlatan anı kitabının eleştirel söylem analizi yapılmaktadır. Mübadele öncesinde Giresun'da yaşayan Eftalya Hanımı hayat şartları İstanbul'a taşınmasına neden olmuştur. Eftalya Hanımın anlatımlarında, Türk – Rum algısı, kullanılan stereotipler, o dönemde yaşanan olaylara ilişkin bakış açıları, kullanılan kelimeler, küçümsemeler ve yüceltmeler gibi dil kullanımları eleştirel söylem analizi çerçevesinde incelenmektedir.

Eleştirel Söylem Analizi, dilin ve onun aracılığıyla geliştirilen söylemin arkasındaki ideolojiyi ortaya çıkarmayı amaçlar. Bu çalışmada da özellikle van Dijk'in hem teori hem de yöntem olarak geliştirdiği eleştirel söylem analizi kullanılarak Eftalya Hanımın anlatımlarındaki kutuplaştırmalara ve ideolojik değerlendirmelere dikkat çekilmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Eleştirel Söylem Analizi, İdeoloji, Türk – Rum Algısı, Kutuplaştırma

CRITICAL DISCOURSE ANALYSIS OF TURKISH-GREEK PERCEPTION IN EFTALYA'S LIFE STORY

Abstract

This study conducts a critical discourse analysis of the memoir that tells the life story of Ms. Eftalya in the book of journalist and researcher Thomas Korovinis. The living conditions of Eftalya's, who lived in Giresun before the population exchange, caused her to move to Istanbul. In this paper are examined within the framework of critical discourse analysis the Eftalya's narratives about the Turkish-Greek perception, the stereotypes used in narrative, the perspectives on the events experienced at that period, the words used and the use of language such as contempt and exaltation.

Critical Discourse Analysis aims to reveal the ideology behind language and the discourse developed through it. In this study, attention is drawn to the polarizations and ideological evaluations in Ms. Eftalya's narratives, especially by using the critical discourse analysis developed by van Dijk as both theory and method.

**Keywords:** Critical Discourse Analysis, İdeology, Turkish – Greek perception, Polarization

---

\* Priştine Üniversitesi, Filoloji Fakültesi, İletişim Bilimleri ve Gazetecilik Bölümü Doktora Adayı.

MİLLİ MÜCADELE VE DİN ADAMLARI

Chris Selçuk ERENEROL\*

Özet

Milli Mücadele döneminin belki de en önemli karakterlerinden bir tanesi Türk Ortodoks din adamı ve Mustafa Kemal Atatürk'ün "Bu memlekete bir ordu kadar hizmet etmiştir" sözlerine mahzar olan Papa Eftim'dir. Papa Eftim hakkında özellikle son zamanlarda geniş kapsamlı ve belgelere dayanan çalışmalar yapılarak yayınlanmaktadır. Bir Türk Hristiyan din adamı olarak Papa Eftim, Müslüman cemaat tarafından da kabul görmüş ve Milli Mücadele'nin başladığı zamanlarda bu cemaatler arası barışmayı Mustafa Kemal Atatürk'ün verdiği emirle sağlamıştır. Bu konuyu ele alırken belki de en önemli noktalardan bir tanesi din adamlarının ve cemaatlerin yek vücut olarak nasıl örgütlendiği ve her kesimin elinden geldiğince, hatta bazen fazlasıyla, Milli Mücadele'ye nasıl Mustafa Kemal Atatürk ve Papa Eftim sayesinde destek verdiğidir. 1903 yılında kurulması istenen Türk Ortodoks Kilisesi fikri, Türk Ortodoksları tarafından Sultan Abdülaziz'e sunulmuştu. Türkçe konuşan ve Türkçe ibadet etmek isteyen Türk Ortodokslar, İstanbul Patrikhanesi'nin (günümüzde Fener Rum Kilisesi) Yunanlaştırma propagandasından kendilerini kurtarmak istiyordu. Anadolu ve Trakya topraklarında, özellikle İstanbul Patrikhanesi önderliğinde yürütülen Yunanlaştırma politikaları ile ardından artan Rum silahlı çetelerinin yarattığı tahribat, Hristiyan ve Müslüman cemaatler arasında düşmanlığa sebebiyet vermişti. Lakin, olan bitenden başta da Türk Ortodoks cemaati zaten memnun değildi. Tarafların Türk olduğu ama din yüzünden bölündüğü bu cemaatler Mustafa Kemal Atatürk'ün Papa Eftim'e verdiği emir doğrultusunda barıştırılmış ve tüm taraflar Kurtuluş Savaşı'na el ele destek vermek için bir araya gelmişti. Sayısız din görevlisi Kurtuluş Savaşı'na destek verirken, Papa Eftim gibi Hristiyan asıllı bir Türk'ün öne çıkması ise tabii ki de milli bilincin tasviri yönünden bir hayli dikkat çekici ve önemliydi.

Türk tarihinin, İslamiyet çevresinde kaleme alınması ve Anadolu'ya gelişimizin 1071 ile başlatılması, bu topraklarda yüzlerce yıldır yaşayan Hristiyan Türk boylarının tarih sahnemizden dışlanmasına sebebiyet vermiş; "Türk" kavramının İslamiyet ile özdeşleşmesine neden olmuştur. Büyük Kavimler Göçü ile Anadolu'ya, Trakya'ya ve Avrupa'ya yerleşmiş Türkler ile başlayan yerleşimimiz, zamanla buralarda kalmış boylarımızın Hristiyanlığa geçişiyle devam etmiştir. 1071'de Malazgirt Savaşı ile tarihin seyrini değiştiren Alpaslan'a da yine bu Hristiyan Türk boyları yardım etmiş; Türklük bilincini ve savaşçılığını kaybetmemiş Hristiyan Peçenekler bu seyrin değişiminde büyük rol oynamıştır. Milli Mücadele'nin başlamasıyla beraber sadece dış güçler değil aynı zamanda topraklarımızda bulunan kurumlar da bunun bir din savaşına dönüştürülerek amacından sapması adına uğraşıyordu. Dış güçlerle işbirliği içinde mandayı ve himayeyi savunan hain din adamlarından hıyanet yuvası olan İstanbul Patrikhanesi'ne, karışıklık çıkarmak için dini kullanan işgalci kuvvetlerden İstanbul Hükümeti'ne kadar dört koldan sarılmış Kurtuluş Savaşı, Mustafa Kemal Paşa'nın dahiyane politikaları ve ona destek veren vatansever din adamlarının örgütlenmesiyle bir kıyımı ve dağılışı durdurmuştur. Böylelikle amaçlanan din savaşının ve cemaatler arası düşmanlığın önüne geçilmiştir. Mücadele ile amaçlanan bir yerde de daha önce çatışmalara sebebiyet vermiş, din üzerinden bir milletin fertlerinin yaşadığı sorunları bitirmektir. Bu yüzden yeni kurulan ulus devletleri aynı dine mensup vatandaşlar ülküsü üzerine inşa edilmiştir. Lakin, millet olma bilincinin din ile doğrudan bağlantılı olmadığı önermesi zaten Papa Eftim'in verdiği mücadele ile ispat edilmiştir. Bu hususta, vatanımızın bağımsızlığının kabul edilmesi için bir bedel ödenecekse onu da Türk Hristiyanlar büyük bir fedakarlık sergileyerek gerçekleştirilmesini sağlamıştır.

**Anahtar Sözcükler:** Milli Mücadele, Papa Eftim, Türk Ortodoks Kilisesi, Mustafa Kemal Atatürk.

\* Bağımsız Türk Ortodoks Patrikhanesi Basın Sözcüsü Danışmanı.

**TURKISH WAR OF INDEPENDENCE AND THE ROLE OF THE TURKISH CHRISTIANS**

**Abstract**

Perhaps one of the most important characters during the Turkish War of Independence period might be Papa Eftim, a Turkish Orthodox clergyman who stood beside Mustafa Kemal Atatürk in order to end the conflicts between the Muslim and Christian communities. On his tombstone, Papa Eftim was praised by Mustafa Kemal Atatürk's following words "Baba Eftim has served this country as much as an army". The research on Papa Eftim's life and the help given by the Turkish Christians show us the bond between different religious communities and the foundation of the Turkish identity. With the order of Mustafa Kemal Atatürk, Papa Eftim organised the Christian community to support the national independence cause and worked all around Anatolia to prevent conflicts between Turks. In 1922, the Independent Turkish Orthodox Church was established with the help of the Christian community and the approval of the Ankara government, choosing Papa Eftim as their leader. The main reason of establishing an independent Turkish church was because of the hellenisation politics of the Greek Orthodox Church and turning Christians and Muslims to each other.

Although many Muslim clergymen helped throughout the War of Independence, Papa Eftim as a Christian Turk showed the importance of national identity, without the need of a common religion, in order to fight alongside each other and eliminate differences. The Turkish Orthodox community was indeed aware of their identity and strongly refused the hellenisation politics led by the Greek Orthodox Church. Therefore, they gathered around Papa Eftim and responded to the Ankara government. It is imperative to underline that the newly founded Turkish Republic did not accept any racial basis to be Turkish. Although the generally accepted doctrine is rather Turk equals Muslim, this belief is highly flawed and a non-scientific conclusion. Many Turkish clans chose Christianity long before the Battle of Malazgirt, which took place in 1071. Despite the fact that the population exchange was accepted, it was rather an exchange based on religion and not national identity. The ultimate price was paid by the Christian Turks in order to protect the newly founded Republic.

**Key Words:** Turkish War Of Independence, Papa Eftim, Turkish Orthodox Church, Mustafa Kemal Atatürk.

ALMAN KONSOLOS RAPORLARI IŞIĞINDA  
BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA KORFU ADASININ STRATEJİK ÖNEMİ

Dr. Öğr. Üyesi Ozan TUNA\*

Özet

Korfu, Yunanistan'ın İyon adalarını teşkil eden yedi adadan birisi olup adanın en önemli şehri ve aynı zamanda limanı doğu kıyısındaki yarımada üzerinde bulunan Kerkira'dır. Yunanca'da adı Kerkira olan adanın adı İtalyan kaynaklarında Korfu ve Osmanlı kaynaklarında da Korfa olarak geçmektedir. Korfu, Birinci Dünya Savaşı öncesinde Almanya tarafından oldukça önem verilen bir ada olup 1914 yılında Alman kayzeri ve Yunan kralı bu adada görüşme yapıp müzakere gerçekleştirmişlerdir. Alman Akdeniz filosu ve müttefik (İngiltere ve Fransa) donanmaları tarafından defalarca ziyaret edilen Korfu adası, Adriyatik Denizi'nin girişinde yer alması sebebiyle İtalyan ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu donanmaları tarafından da önem verilen bir yer haline dönüşmüştür. Yunanistan, Birinci Dünya Savaşı'nın başında tarafsızlığını ilan etmesine rağmen Alman ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ordularının Sırbistan'a saldırımları üzerine müttefikler Ocak 1916'da Korfu adasını işgal ederek bu adayı Sırbistan'daki savaşa destek vermek için bir üs haline getirmişlerdir. Adadaki Sırpların sayısı zamanla 100.000'i geçmiş olup buradaki Sırp askerleri gerekli eğitimleri aldıktan sonra müttefikler tarafından Selanik ve Balkanlara gönderilmişlerdir. Müttefiklerin Korfu adasını işgali ve adadaki uygulamaları Yunanistan tarafından protesto edilmiş olsa da bu ada savaşın sonuna kadar müttefiklerin önemli bir üssü olmaya devam etmiştir. Çalışmamız adada bulunan Alman konsoloslğunun raporları çerçevesinde ele alınmış olup araştırmamızda Adriyatik Denizi'nin girişinde oldukça kritik bir öneme sahip olan Korfu adasının stratejik önemi üzerinde durulmuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Adriyatik Denizi, Alman Akdeniz Filosu, Selanik

THE STRATEGIC IMPORTANCE OF THE ISLAND OF CORFU IN THE FIRST WORLD IN THE LIGHT OF  
THE GERMAN CONSOLE REPORTS

Abstract

Corfu is one of the seven islands that make up the Ionian Islands of Greece, and the most important city of the island is Kerkira, whose port is located on the peninsula on the east coast. The name of the island, whose name is Kerkira in Greek, is mentioned as Corfu in Italian sources and as Korfa in Ottoman sources. Corfu is an island that was given great importance by Germany before the First World War, and in 1914, the German kaiser and the Greek king met and negotiated on this island. The island of Corfu, which has been visited many times by the German Mediterranean fleet and the navies of the allied (England and France), has become an important place for the Italian and Austro-Hungarian navies as it is located at the entrance of the Adriatic Sea. Although Greece declared its neutrality at the beginning of the First World War, when the German and Austro-Hungarian armies attacked Serbia, the allies occupied the island of Corfu in January 1916, making this island a base to support the war in Serbia. The number of Serbs on the island has exceeded 100,000 over time, and the Serbian soldiers here were sent to Thessaloniki and the Balkans by the allies after receiving the necessary training. Although the Allied occupation of the island of Corfu and its practices on the island were protested by Greece, this island continued to be an important base for the Allies until the end of the war. Our study was handled within the framework of the reports of the German consulate on the island, and in our research, the strategic importance of the island of Corfu, which has a very critical importance at the entrance of the Adriatic Sea, was emphasized.

**Keywords:** Adriatic Sea, German Mediterranean Fleet, Thessaloniki

\* Milli Savunma Üniversitesi, Beşeri ve Sosyal Bilimler Bölümü.

**CUMHURİYET DÖNEMİNDE İMROZ (GÖKÇEADA) VE BOZCAADA'DAKİ RUM OKULLARI İLE BATI TRAKYA'DAKİ TÜRK OKULLARININ TÜRK-YUNAN İLİŞKİLERİ ÇERÇEVESİNDE KARŞILAŞTIRILMASI**

**Esra BAŞ\***

**Özet**

Lozan Antlaşması ile Türkiye'ye bırakılan İmroz<sup>1</sup> ve Bozcaada büyük oranda Rum nüfusun yaşadığı adalardı. Her iki adanın Türk idaresine geçişi bu adalara mahalli idare verilmesi şartı ile kabul ettirilmişti. 1927 yılında İmroz ve Bozcaada hakkında kabul edilen mahalli idare kanununda eğitimin Türkçe olacağı maddesi yer almıştı. Adalı Rumlar Osmanlı Devleti idaresinde Rumca eğitim gördükleri için bu maddeye tepki göstermişlerdi. Bazı aileler çocuklarını Rumca eğitim alabilmeleri için yakın Yunan adalarına veya Atina'ya göndermişti. Bu süreç 1950 yılında Demokrat Partinin iktidara gelmesine kadar devam etti. Türkiye'nin azınlık politikalarında değişikliğe giden Demokrat Parti iktidarı 1950 yılında mahalli idare kanunundaki maddeyi kaldırarak Rumların bazı dersleri Rumca almalarına izin verdi. 1950'deki bu politika 1964'e kadar devam etmiş ve 1964'te İmroz ve Bozcaada'daki Rum okulları kapatılmıştır.

Adalardaki Rum okullarının kapatılış süreci hem Türkiye'nin azınlık politikasının değişmesi hem de Yunanistan'ın oradaki Türk azınlığa karşı uyguladığı sert politikalarla şekillenmişti. Yunanistan'da büyük oranda Batı Trakya, Rodos ve İstanköy'de yaşayan Türklerin eğitim haklarının kısıtlanması hatta okullarının kapatılması, Türkiye'nin de bu duruma tepki olarak adalardaki Rum okullarına karşı politikalarını sertleştirmişti.

Bu tebliğde Türk-Yunan ilişkileri ekseninde Gökçeada ve Bozcaada'daki Rum okulları ile Batı Trakya'daki Türk okulları karşılaştırılarak değerlendirilecektir. Aynı zamanda Türkiye'nin son yıllarda Avrupa Birliği politikaları çerçevesinde aldığı bir kararla Gökçeada ve Bozcaada'daki Rum okullarının yeniden açılış sürecinden de bahsedilecektir. Okulların yeniden açılışında Yunanistan'ın rolüne de değinilecektir. Konuyla ilgili Cumhuriyet Arşivi belgelerinin oldukça kısıtlı olması sebebiyle arşiv vesikaları büyük oranda Türk basını ile desteklenmiştir. Bununla birlikte Yunanistan'a göç eden adalı Rumların çıkardıkları "İmvriotika" ve "İ Tenedos" dergilerindeki okullarla ilgili yazılar da kullanılarak konu farklı açılardan değerlendirilecektir

**Anahtar Sözcükler:** İmroz, Bozcaada, Rum Okulları, Trakya Türk Okulları.

\*İstanbul Üniversitesi, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi.

<sup>1</sup> İmroz adı 1970 yılında Gökçeada olarak değiştirilmiştir. Bu sebeple tebliğde resmi kullanıma uygun şekilde 1970'li yıllara kadar İmroz ismi kullanılacaktır.

**COMPARISON OF RUM SCHOOLS IN IMBROS (GÖKÇEADA) AND TENEDOS AND TURKISH SCHOOLS  
IN WESTERN THRACE IN THE FRAME WORK OF TURKISH-GREEK RELATIONS IN THE REPUBLICAN  
PERIOD**

**Abstract**

Imbros and Tenedos, which were left to Turkey with the Treaty of Lausanne, were the islands where the Rum population lived to a large extent. The transition of both islands to Turkish administration was imposed on the condition that these islands be given local administration. In the local administration law adopted on Imbros and Tenedos in 1927, there was a clause that education would be in Turkish. The island Rums reacted to this article because they were educated in Greek under the administration of the Ottoman State. Some families sent their children to nearby Greek islands or to Athens so that they could receive education in Greek. This process continued until the Democratic Party came to power in 1950. The Democrat Party government, which changed Turkey's minority policies, abolished the article in the local administration law in 1950, allowing the Rums to take some lessons in Greek. This policy in 1950 continued until 1964 and in 1964 the Rum schools in Imbros and Tenedos were closed.

The closing process of Rum schools on the islands was shaped by both the change in Turkey's minority policy and the harsh policies implemented by Greece against the Turkish minority there. The restrictions on the education rights of the Turks living in Western Thrace, Rhodes and Kos in Greece and even the closure of their schools, in response to this situation, hardened its policies towards Rum schools in the islands.

In this paper, Rum schools in Imbros and Tenedos and Turkish schools in Western Thrace will be compared and evaluated on the axis of Turkish-Greek relations. At the same time, the reopening process of Rum schools in Imbros and Tenedos, with a decision taken by Turkey in recent years within the framework of European Union policies, will also be mentioned. The role of Greece in the reopening of schools will also be addressed. Due to the limited number of Republican Archive documents on the subject, archive documents have been largely supported by the Turkish press. In addition, the subject will be evaluated from different perspectives by using the articles about the schools in the magazines " İmvriotika " and "İ Tenedos " published by the Rum islanders who immigrated to Greece .

**Key Words:** Imbros, Tenedos, Rum Schools, Turkish Schools In Westernk Thrace.

**RODOS'TA TÜRK VARLIĞI'NIN BATILILAŞMA DÖNEMİ MİMARİ BİR SİMGESİ:  
YOK EDİLEN ASKERİ HASTAHANE**

**Öğr. Gör. Dr. Neval KONUK HALAÇOĞLU\***

**Özet**

1522-1912 yılları arasında Osmanlı Devleti idaresi altında kalan ada halen bu döneme ait pek çok tarihî eser barındırır. Bildirimizde, 1889 yılında Kale içinde inşa edilen askerî hastane ele alınacaktır. Neo-klasik tarzda Osmanlı Mimarlığının Batılılaşma devri üslubuyla inşa edilen bu eser; Fransız Kültür Bakanlığı Arşivi, İstanbul Üniversitesi II. Abdülhamid Albümleri ve yerel koleksiyonlarda yer alan arşiv fotoğrafları, T.C.Osmanlı Arşiv belgeleri ile ilk defa ele alınacaktır. Konumunun güncel hâlini de destekleyecek fotoğraflarla, yerine İtalyan döneminde (1912-1943) inşa edilen mimarî yapı hakkında da bilgi verilecektir.

**Anahtar Sözcükler:** Rodos, Türk Varlığı, Batılılaşma, Mimari, Hastahane.

**AN ARCHITECTURAL SYMBOL OF THE WESTERNIZATION PERIOD  
OF THE TURKISH PRESENCE IN RHODES: THE DESTROYED MILITARY HOSPITAL**

**Abstract**

There are many historical artifacts on this island, which remained in the Ottoman Empire between 1522-1912. In the description, the project review of the military hospital built in the Castle in 1889. This article, which was built in the style of the Westernization period of the neo-classical Ottoman Architecture; A first-hand examination with the Archives of the French Ministry of Culture, Istanbul University Sultan Abdulhamid II Albums, archive photographs in local collections, and T.C. Ottoman Archive documents. Instead, there will be information about the architectural structure that will be built (1912-1943) that sits in place, with photographs that will support its current state.

**Key Words:** Rhodes, Turkish Presence, Westernization Period, Architectural, Hospital.

---

\* Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu.

OSMANLI DEVLETİ İLE YUNANİSTAN ARASINDA TİCARET VE NÜFUS HAREKETLİLİĞİNE İLİŞKİN  
HUKUKİ DÜZENLEMELER VE İLGİLİ POLİTİKALAR (1840-1903)

Doç. Dr. İbrahim Alper ARISOY\*

Özet

Yunanistan'ın bağımsızlığını takip eden yıllarda Osmanlı Devleti ile ilişkilerde ticaret ve nüfus hareketliliği gündemin başlıca konuları arasında yer alır. İktisadi coğrafyanın tabii bir sonucu olarak Yunanistan ile Osmanlı toprakları arasındaki mal, hizmet ve işgücü hareketliliği özellikle 19. Yüzyılın ortaları itibariyle hız kazanmıştır. Bu süreçte etkili olan uluslararası hukuk belgelerinin başında, iki devlet arasında 1855 yılında imzalanan Kanlıca Ticaret ve Seyrüsefain Anlaşması gelir. 19. Yüzyıl boyunca iki ülke arasında ticari ve iktisadi temelli nüfus hareketliliğini düzenleyen ve teşvik eden politikalar ve uluslararası hukuk belgeleri bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğunun içinden çıkmış bir ulus-devlet olarak Yunanistan'ın toprak bakımından büyümesi, haliyle Osmanlı Devleti aleyhine olmuştur. Dolayısıyla ilk bakışta iki ülke arasındaki ilişkilerde dikkati çeken ana damar husumet ve çatışma şeklinde tezahür eder. 1881 yılında Tesalya'nın Yunanistan'a devri, 1897 yılındaki Osmanlı-Yunan Harbi ve 1912-13 Balkan Savaşlarıyla ilerleyen süreç bu durumun açık göstergeleri arasındadır. Fakat diğer yandan Yunanistan'ın bağımsızlığını takip eden ilk yıllardan itibaren iki ülke arasındaki ilişkilerde – ilk bakışta dikkati çekmese de – dostluk ve ticareti esas alan bir diğer damar daha mevcuttur. Ticari hareketliliğe ilişkin hükümler, seyrüsefain, nüfus hareketliliği ve tabiyete ilişkin düzenlemeler bu kapsamda yer alır. Tahmin edileceği üzere bu düzenlemelerde öncelikle Yunanistan'ın talep ve ihtiyaçları etkili olmuş, ancak Bâb-ı Âlî de iki devlet arasındaki ticaret ve nüfus hareketliliğini teşvikte net bir tavır sergilemiştir. Çalışmada bilhassa 19. Yüzyılın ikinci yarısında bu alandaki politikalar ve ilgili hukuki düzenlemelerle bunların fiiliyata ve sahaya olan yansımaları ele alınacaktır.

**Anahtar Sözcükler:** Osmanlı Devleti, Yunanistan, Ticaret Politikaları, Nüfus, Hukuki Düzenlemeler.

LEGAL ARRANGEMENTS AND POLICIES ON TRADE AND POPULATION CIRCULATION BETWEEN  
THE OTTOMAN EMPIRE AND GREECE (1840-1903)

Abstract

During the first years of independent Greek state, among the major topics on the agenda was trade relations with the Ottoman Empire. As a natural result of economic geography, circulation of goods, services and labour between Greece and Ottoman Empire started to gain momentum from mid-19<sup>th</sup> century onwards. One of the major turning points in this process marks also the legal dimension of the issue, namely the Kanlıca Trade and Navigation Agreement, which was signed as of 1855. Apart from this Agreement, this study focuses on the policies regulating and encouraging circulation of goods and people throughout the 19<sup>th</sup> century across the Aegean, as well as relevant legal texts.

As a nation-state established at the expense of the Ottoman Empire, territorial growth of Greece took place also to the detriment of the Ottoman State. Therefore, at first sight the main context of the relations between both countries appears to be dominated by animosity and conflict. Annexation of Thessaly, War of 1897 and Balkan Wars of 1912-1913 mark the clear signs of this major vein in Greco-Ottoman relations throughout the 19<sup>th</sup> century. On the other hand, however, another major vein in relations between both countries is based on friendship and trade. Although it doesn't draw attention at first sight, this vein seems to be as strong as the other one, marked by rules and regulations on trade relations, navigation, circulation of people, citizenship, and residence in the Ottoman lands. As might be expected, the relevant regulations in these fields were shaped in the first place by demands from Greece. Nevertheless, it seems that Sublime Porte also showed a clear position on facilitation and promotion of circulation of people between two states. This point is especially remarkable, considering the fact that population movements were taking place mainly from Greece towards Ottoman Empire. The study will tackle the relevant policies and legal texts, as well as their reflections on the reality of the daily life.

**Key Words:** Ottoman Empire, Greece, Policies On Trade, Population, Legal Arrangements.

\* Dokuz Eylül Üniversitesi.

SİCİLL-İ AHVÂL KAYITLARINA GÖRE OSMANLI BÜROKRASİNDE  
KAVALA DOĞUMLU DEVLET ADAMLARI

Dr.Ahmet YADI\*- Prof. Dr. Mucize ÜNLÜ\*\*

Özet

II. Abdülhamid döneminde tutulmaya başlanan Sicill-i Ahvâl kayıtları devlet görevlilerinin adı, doğum yeri ve tarihi, baba adı ve mesleği, sülale adı, öğrenim gördüğü okullar ve aldığı dersler, görev yaptığı memuriyetler ve memuriyette aldığı ödül ve cezalara dair bilgiler sunmaktadır. Bu defterlerde Selanik'e bağlı Kavala kazası doğumlu olan Osmanlı bürokrasisinde görev yapmış 55 kişi tespit edilmiştir. Bunlara ait kayıtların 54'ü Dâhiliye Nezareti, 1'i ise Şûrâ-yı Devlet kayıtlarında yer almaktadır. Bu kayıtlar Kavala doğumlu memurların aileleri, eğitim durumları ve memuriyetleri hakkında veriler içermektedir. Kavalalı memurlar bölgede yapılan tütün ziraatından dolayı daha çok Rüsumat Müdüriyeti ve Düyûn-ı Umûmiye İdaresi bünyesinde görev almışlardır. Bunlar dışında telgraf memurluğu, kâtiplik, gardiyanlık, kondüktörlük, veznedarlık, muallimlik, kaymakamlık gibi vazifelerde bulunmuşlardır. Kayıtlarda görevini layıkıyla yerine getiren görevlilere verilen ödüller ve vazifesini suiistimal edenlerin aldığı cezalara da yer verilmiştir. Kavala doğumlu devlet adamları sadece Balkan coğrafyasında değil Osmanlı Devleti'nin çeşitli bölgelerinde görev yapmışlardır. Bu çalışmada Kavala doğumlu devlet adamlarının memuriyet biyografileri doğrultusunda Osmanlı bürokrasisindeki yeri ortaya konulmaya çalışılacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** II. Abdülhamid, Balkanlar, Kavala, Sicill-i Ahvâl.

KAVALA-BORN STATESMEN IN THE OTTOMAN BUREAUCRACY  
ACCORDING TO THE SİCİLL-İ AHVAL RECORDS

Abstract

Sicill-i Ahvâl records, which were started to be kept during the reign of Abdülhamid II, provide information of state officials including their name, place and date of birth, father's name and profession, family name, the schools attended and the courses taken, the official posts served and the awards and penalties received during their official posts. In these record books, 55 people who were born in the Kavala district of Thessaloniki and worked in the Ottoman bureaucracy were identified. 54 of their records are found in the Ministry of Internal Affairs and 1 of them is in the Council of State records. These records contain data about the families, educational status and official posts of officers born in Kavala. Officers from Kavala mostly took charge in the Directorate of Rüsumat and the General Directorate of Düyûn-ı Umumiye due to the tobacco farming in the region. Apart from these, they held duties such as telegraph officer, clerk, guard, conductor, cashier, teacher and district governor. The awards given to the officials who fulfill their duties properly and the penalties of those who abuse their duties are also included in the records. The Kavala-born statesmen served not only in the Balkan geography but also in various regions of the Ottoman Empire. In this study, we try to document the status of the Kavala-born statesmen in the Ottoman bureaucracy in line with their official post biographies.

**Keywords:** II. Abdülhamid, Balkans, Kavala, Sicill-i Ahvâl.

\* Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi.

\*\* Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi.

19. YÜZYILDA SARIŞABAN KAZASININ GAYRİMÜSLİM NÜFUSU

Araş. Gör. Sevgi AKKOYUN\* - Prof. Dr. Rıza KARAGÖZ\*\*

Özet

Sarışaban Kazası tarihsel Makedonya topraklarının doğusunda, Çal dağının eteklerinden başlayarak Ege Denizi'ne kadar uzanan sulak ve verimli bir ovada yer almaktadır. 19. yüzyılın ilk yarısında Drama sancağına bağlı Kavala kazasının bir nahiyesi olan Sarışaban, 1879 yılında kaza olmuştur.

Bildiride, Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi'nde bulunan Selanik nüfus defterleri içerisinde 4540, 4542, 4547, 4548, 4664 numaralı Sarışaban Kazasına ait reaya defterleri ile Selanik Vilayet Salnameleri'nden yararlanılarak 1830 – 1904 tarihleri arasında Sarışaban Kazası'nda bulunan gayrimüslim nüfusu ve yerleşim yerleri hakkında bilgi verilecektir.

**Anahtar Kelimeler:** Sarışaban, 19. yüzyıl, Gayrimüslim Nüfus.

THE NON-MUSLIM POPULATION OF THE TOWN OF SARIŞABAN IN THE 19TH CENTURY

Abstract

The Sarışaban Town is located in a set and fertile plain extending from the slopes of Çal Mountain to the Aegean Sea in the east of historical Macedonian territory. In the first half of the 19th century, Sarışaban, which was a sub-district of the Kavala district of the Drama sanjak, became a district in 1879.

In the paper, information will be given about the non-Muslim population and settlements in Sarışaban District between 1830 and 1904 by making use of the Reaya registers of Sarışaban District numbered 4540, 4542, 4547, 4548, 4664 and Thessaloniki Provincial Yearbooks among the Thessaloniki population registers in the Presidency Ottoman Archives.

**Key Words:** Sarışaban Town, 19<sup>th</sup> Century, Non-Muslim Population.

\* Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Çarşamba İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü

\*\* Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü.

OSMANLI'DA İSKEÇE'NİN BÜYÜK HAYIRSEVERİ HACI EMİN AĞA

George F. MPATZAKIDIS\*

Özet

Hacı Emin Ağa, aristokrat kozmopolit bir "Ayan" ve Batı Trakya'nın en büyük tütün tüccarı, bir Osmanlı yetkilisiydi ve Kapıcıbaşı rütbesine sahipti. Araştırmalarıma göre 1821-22'de Genisea Kazası'nda (Yenice-Karasu kazası) doğdu ve 1891'de İskeçe Kazası'nda yaklaşık 70 yaşında öldü. 1860'ların sonlarında İskeçe'ye geldi ve kendi külliyesini kurarak şehrin tüm merkez meydanını şekillendirdi. Öldüğü zaman gömüldüğü meydanda, şehir saati olan kule, imaret, medrese, hamamlar, Kaymakamlık Binası, muhteşem çeşme, İskeçe'nin ilk ilkokulu, han, pazar yeri, Attik Camisi'ni inşa etti. 1869'da Çar II. Aleksandr'dan saat için bir zil ısmarladı. Çar, 1913'teki ilk Bulgar işgali sırasında Bulgarlar tarafından çalınan altın kaplama iki saat ibresiyle birlikte zili hediye olarak verdi. Saatin üzerindeki kurucu yazıt, bu araştırmada uzun yıllar sonra çözülen bir bilmeceyi saklıyor. Hacı Emin Ağa'nın İskeçe'de yaptırdığı heybetli, inanılmaz batı mimarisi etkisine sahip konak, oğlu Niyazi Bey'in ölümünden sonra birçok kişinin eline geçti. Bu konağın içinde hayal ötesi bir hikaye var. İskeçe'nin büyük hayırseveri Hacı Emin Ağa yıllar içinde unutuldu ve kimse İskeçe şehrinin saatini kimin yaptığını hatırlamıyor. Bu kadar çaba sarf ederek yaptığım bu tarihi araştırmanın amacı buydu.

**Anahtar Sözcükler:** Hacı Emin Ağa, İskeçe, Saat Kulesi, Konak.

HATZI EMIN AGA THE GREAT BENEFICIARY OF THE OTTOMAN XANTHI

Abstract

Hatji Emin Aga was an aristocratic cosmopolitan "Ayan" and the largest tobacco merchant in Western Thrace, an Ottoman official, he held the rank of Kapıcıbaşı. Based on my research he was born in 1821-2 in Kaza of Genisea (Yenice-Karasu kazası) and died in the Kaza of Xanthi (İskeçe kazası) in 1891 at the age of about 70 years. He came to Xanthi in the late 1860s and shaped the entire central square of the city by founding his own Külliye. He built the Tower with the City Clock, the Imaret, the Medrese, the Hammams, the Kaimakam building, the magnificent Fountain, the 1st Primary School of Xanthi, a Hanı and finally the Bazaar Yeri Attik Mosque at the square where he was buried when he died. He ordered a bell for the watch from Tsar Alexander II in 1869, who gave it to him as a gift along with two gold-plated watch hands stolen by the Bulgarians during the first Bulgarian occupation of 1913. The founding inscription on the watch hides a riddle, which in the present research was solved after many years. The konak built by Hatzi Emin Aga in Xanthi was imposing, of incredible western architectural influence and passed into many hands after the death of his son Niazi Bey. Inside this konak there is a story beyond imagination. The great benefactor of Xanthi Hatzi Emin Aga was forgotten over the years and no one remembers who built the clock of the city of Xanthi. That was the purpose of this historical research that I did with so much effort.

**Key Words:** Hatji Emin Ağa, Xanthi, Clock Tower, Konak.

\* Araştırmacı Yazar, İskeçe, Yunanistan.

ÖZERK BULGARİSTAN PRENSLİĞİ'NDE "RUM" LARA YÖNELİK OLARAK UYGULANAN BASKI VE  
SALDIRILAR KARŞISINDA OSMANLI MAKAMLARININ ALMAYA ÇALIŞTIĞI TEDBİRLER:  
VARNA VE RUSÇUK ÖRNEĞİ

Dr. Ali Emre İŞLEK\*

Özet

1878 senesinde imzalanan Berlin Antlaşması ile özerk bir statüye sahip olan Bulgaristan, ilerleyen süreçte erişmeyi amaçladığı bağımsızlığın yolunun, tek ve yetkin bir etnik kimliğe dayanan, homojen bir nüfus yapısından geçtiğini bilmekteydi. Bu durum, 19. yüzyılın siyasi atmosferini şekillendiren en önemli unsurlardan biri olan "ulus devlet" inşa etme sürecinde daha önce büyük insani trajedilerle denenmiş, kanlı ve vahşi bir gereklilik durumundaydı. Nitekim 1877 senesi nisan ayında başlayan Osmanlı-Rus Savaşı devam etmekte iken, Bulgar köylüsünün veya çetelerinin, Türkler, Pomaklar ve sayıca az olmakla birlikte Çerkeslere karşı uyguladıkları katliam bu gerekliliğin bir yansıması olarak tatbik edilmişti. Bulgar katliamına maruz kalan en büyük kitle olan Türklerin ve diğer müslüman grupların, geniş kalabalıklar halinde İstanbul ve Anadolu'ya muhacereti henüz savaş devam ederken başlamış ve savaşın bitiminden sonraki on yıllık süreçte dahi devam etmişti.

"Büyük Bulgaristan" idealinin gerçekleşmesi yolundaki en önemli mesele olan, "Makedonya Meselesi" nin genel siyasi atmosferi şekillendirdiği 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl başlarındaki süreçte, özerk statüdeki Bulgaristan Prensiği (Emareti) yetkilileri, homojen bir nüfus yapısı kurabilmelerinin yolunun ayrıştırma, tasfiye, maddi kültür unsurlarını yok etme gibi hususlardan geçtiğinin bilincinde olan, planlı bir siyaset takip etmişti. Bu siyasetin gereği olarak, "Bulgar" kimliğinin oluşumunda kendilerine, Türklerden sonra en fazla zararı verdiğini düşündükleri "Rum" kimliğinin ve maddi kültür unsurlarının silinmesini de gerekli görmekteydi. Bu durumun bir yansıması olarak Bulgaristan genelinde Rumlara ait olan kilise, manastır, hastane, mezarlık gibi yapılara el konulması süreci tatbik edildi. Bu süreçte ayrıca, "Makedonya Meselesi" dolayısıyla teşkil edilen komiteler ve mensupları da oldukça faal bir yere sahip oldu. Bulgaristan'daki Osmanlı makamları ise, hukuki ve idari olarak Osmanlı hakimiyetinin devam ettiği bu coğrafyada, devletin tebaası durumundaki "Rum" cemaatinin haklarının korunmasında büyük bir mücadele içerisinde bulundu.

Bu çalışmada, yer verilen bu arka plan ekseninde Kuzeydoğu Bulgaristan'daki iki önemli merkez olan Varna ve Rusçuk özelinde, mükîyeti "Rum" lara ait olan kilise, manastır, hastane, mezarlık gibi yapılara el konulması süreci, Osmanlı makamlarının tebaasının hukukunu koruma noktasındaki girişimler ve almaya çalıştığı tedbirler perspektifinde ele alınacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Bulgaristan Prensiği (Emareti), Rum Cemaati, Varna Tüccar Vekaleti, Rusçuk Tüccar Vekaleti, Bulgaristan Komiserliği.

\* Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü.

**TAKING OF PRECAUTIONS BY THE OTTOMAN AUTHORITIES ON PRESSURE AND ATTACKS  
AGAINST THE "GREEKS" IN THE AUTONOMOUS PRINCIPALITY OF BULGARIA:  
THE CASE OF VARNA AND RUSE**

**Abstract**

Having an autonomous status with the signing of Treaty of Berlin in 1878, Bulgaria knew that the way to independence - has aimed to achieve in the future- passed through a homogeneous population structure based on a single and compenent ethnic identity. This was a bloody and brutal necessity that had been tried before with great humanitarian tragedies in the process of building a "nation state", one of the most important elements that shaped the political athmosphere of the 19th century. As a matter of fact, while the Ottoman-Russian War, which started in April 1877, was still continuing the massacre prepared by Bulgarian peasants or gangs against Turks, Pomaks and Circassians –although they were few in number of populatin- was carried out as a reflection of this necessity. The emigration of Turks, the biggest group exposed to the Bulgarian massacre, to İstanbul and Anatolia in large crowds, started while the war was still going on and continued even in the ten years after end of the war.

In the late 19th and early 20th centuries, when the "Macedonian Question", which is the most important issue on the way to realization of the ideal of "Great Bulgaria", shaped the general political athmosphere, the authorities of the Principality of Bulgaria in an autonomus status, tried to establish a homogeneous population structure. It had followed a planned policy, aware of the fact that his way was through issues such as segregation, liquidation and destruction of the material of cultural elements. As a requirement of this policy, it has considered the necessity of the deleting of "Greek" identity and material cultural elements, which they thought caused the most damage to them after the Turks, on formation of the "Bulgarian" identity. As a reflection of this situation, the process of confiscating Greek owned buildings such as churches, monasteries, hospitals and cemeteries was implemented throughout Bulgaria. In this process, the commitees and their members formed due to the "Macedonian Question" had a very active place. Ottoman authorities in Bulgaria, on the other, engaged in a great struggle to protect the rights of the "Greek" community, which was the subject of the state, in this geography where Ottoman domination continued legally and administratively.

In this study, in the context of this background, the process of confiscating structures such as churches, monasteries, hospitals and cemeteries belonging to "Greeks", in case of Varna and Ruse, will be discussed in perspective of the iniatives and measures of the process of the Ottoman authorities at the point of protecting the law of their subjects.

**Keywords:** Principality (Emirate) of Bulgaria, "Rum" Community, Emirate of Bulgaria, Representantive of Merchants in Varna, Representantive of Merchants in Russe, Commisserie of Bulgaria.

**BİR TÛCCAR RAHİP: NİKOLAS KUZUCAKOĞLU'NUN YAŞAMI VE  
KAPADOKYA'DAN SAMSUN'A UZANAN HİKÂYESİ**

**Prof. Dr. Tuncay Ercan SEPETCİOĞLU\***

**Özet**

Nikolas Kuzucakoğlu (ya da farklı kaynaklarda geçtiği üzere *Nikolaki* veya *Nicholas*) Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesinde bulunan Kayseri iline bağlı Enderlük kasabasında doğmuş bir Rumdur. Bu bölge aynı zamanda *Karaman* olarak da adlandırılmaktadır. Kuzucakoğlu, *Pontos/Pontus* bölgesinde bulunan Karadeniz kıyısındaki Samsun'a bağlı küçük bir kasaba olan Alaçam'a ailesiyle birlikte göç etmiş ve burada tütün ticareti ile işigal olmuştur. İstanbul'da ticarî bir faaliyette bulunurken, burada Amerikan misyonerleri ve Evanjelik Protestanlık anlayışıyla tanışmıştır. Kendisi, Alaçam'daki Protestan kilisesinin kurucusu ve ticareti bıraktıktan sonra da bu kilisenin ilk rahibi olmuştur. Alaçam Protestan Cemaati, Nikolas Kuzucakoğlu'nun muhteşem malikânesinin altında, okul ve dua odası olarak da kullanılan bir kiliseye sahipti. Bu bildirin amacı, Türkiye'de 1900-1915 yılları arasındaki siyasal ve sosyal durumu bir bütün olarak ele almak değil, nispeten küçük bir kasaba olan Alaçam'daki Hristiyan nüfus düzeyinde bunu sunmaktır. Makale, 20. yüzyılın başındaki Nüfus Mübadelesinden hemen önce Türkiye'deki Hristiyan bir tüccarın hayatı, Protestanlığa geçişi, Ortodoks ve Müslüman topluluklarla olan ilişkisine odaklanmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Rum, misyoner, Protestanlık, Samsun, Alaçam

**A MERCHANT PRIEST: NIKOLAS KUZUCAKOĞLU'S LIFE AND  
JOURNEY FROM CAPPADOCIA TO SAMSUN**

**Abstract**

Nikolas Kuzucakoğlu (or *Nikolaki*, *Nicholas* in different sources) who was born in *Enderlük* town of Kayseri, is a *Rum (Romios)* from Central Anatolia in Turkey. This region is also called *Karaman*. He had migrated to Alaçam which is a small town in Samsun city by the shore of the Black Sea in *Pontos/Pontus* Region by his family, and dealt with tobacco trade there. While visiting Istanbul for a trade business, he met with American missionaries and with the Evangelist understanding of Protestantism. He was the founder of the Protestant church in *Alaçam*, and after leaving trade, he became the church's first priest. Protestant community of Alaçam had a church under Nikolas Kuzucukoğlu's magnificent house which was being used as a school and a prayer hall as well. The aim of this paper is to provide a general understanding not at the level of political and social situation as a whole between the years of 1900-1915 in Turkey, but at the level of a member of Christian population in a relatively small town, Alaçam. **The paper focuses on the life of a Christian merchant in Turkey, his convert to Protestantism, and his relationship with Orthodox and Muslim communities just before the Exchange of Population** at the beginning of the 20<sup>th</sup> century.

**Keywords:** Rum, missionary, Protestantism, Samsun, Alaçam

---

\* Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.

**KÜLTÜREL TRAVMANIN BELLEKTEKİ YAMALI İZLERİ: ÇALI HARMANI**

**Zeynep KANTEMUR\***

**Özet**

Kültürel travmatik olaylar yaşayan topluluklarda kolektif kimlik ve kolektif hafızanın inşası birbirine bağlı süreçler olarak gelişmektedir. Kolektif anılar ve anlatılar, topluluk üyeleri arasındaki birliktelik duygusunu pekiştirerek ortak bir kimlik inşasına ortam hazırlamaktadır. Kültürel travmaya neden olan olayların topluluğun belleğinde negatif etki ve anlam yüklü olarak yer edindikleri, kalıcı veya silinemez izler bıraktıkları da söylenebilir. 06-17 Temmuz 2021 tarihleri arasında bir TÜBİTAK SOBAG Projesi çerçevesinde gerçekleştirilen alan çalışmasında Samsun Alaçam'da yaşayan mübadillerden dinlenen Çalı Harmanı anlatısı travmatik etkileri bakımından bu durumu örneklemektedir. Alaçam Mübadele ve Balkan Türk Kültürü Araştırmaları Derneği'nin duvarında asılı olan Çalı Harmanı anlatısı, "acı" üzerinden bir söylem alanı inşa ederek mübadeleye ve mübadillığe nostaljik bir mesafeye konumlanmıştır. Çalı Harmanı anlatısının kolektif bellek destekleyicisi olarak dernek duvarına sabitlenmesi ve böylece kendisine bir temsiliyet alanı açılması, bu anlatının aynı zamanda nesillerarası aktarımı yapılabilen ve kolektif gerçekliğe dâhil olabilen bir travma olduğunu gösterir. Çünkü geliş anlatılarına dair 1. nesillerden sonrakilere aktarılan bir diğer anı da bellekte kalan bu travmatik unsurlardır. Öyle ki Çalı Harmanı, Alaçam ilçesinde yapılan alan araştırmasında 2. ve 3. nesil mübadil görüşmeciler tarafından sık sık gözyaşlarıyla aktarılmıştır. Gözlem ve görüşmeler ışığında, bu söylemi kurgulayan ana nosyonun ise kişinin Çalı Harmanı hikâyesine dair fikirleri değil, tam aksine mübadil kimliğinin Çalı Harmanı ile dolaysız bir ilişki kurması olduğu görülmüştür. Kimliğin bu hikâye üzerinden dolayımlanması, oluşacak veya oluşabilecek bir mübadil kimliğinin "yerli" kalması ve sürekli olarak bir karşı söyleme ihtiyaç duyulması ihtimalini doğurmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Kültürel travma, kolektif kimlik, bellek, mübadele, Çalı Harmanı.

**PATCHY TRACES OF CULTURAL TRAUMA IN MEMORY: ÇALI HARMANI**

**Abstract**

In communities experiencing cultural traumatic events, the construction of collective identity and collective memory develops as interconnected processes. Collective memories and narratives reinforce the sense of togetherness among community members and prepare an environment for the construction of a common identity. It can also be said that the events that cause cultural trauma have a negative impact and meaning in the memory of the community and leave permanent or indelible traces. During the fieldwork carried out within the framework of a TÜBİTAK SOBAG Project between 06-17 July 2021 heard from the Exchangee people in Samsun Alaçam district is the narrative of Çalı Harmanı exemplifying this situation in terms of its traumatic effects. The story of Çalı Harmanı, hangs on the wall of Alaçam Exchange and Balkan Turkish Culture Research Association, is positioned with a nostalgic distance from Population Exchange by constructing a discourse space over "pain". Fixing the Çalı Harmanı narrative to the wall of association as a collective memory promoter and thus opening a representation space for itself shows that this narrative is also a trauma that can be transmitted between generations and can be included in the collective reality. Because another memory about the arrival narratives, which is transmitted from the first generations to the next generations, is these traumatic elements that remain in the memory. So much so that Çalı Harman was conveyed with tears by the 2nd and 3rd generation Exchangee interviewees in the fieldwork conducted in Alaçam. In consideration of observations and interviews, it has been seen that the main notion that constructs this discourse is not the person's ideas about the story of Çalı Harmanı, on the contrary, the Exchangee identity has a direct relationship with Çalı Harmanı. Mediation of identity through this story, an Exchangee identity that will or may occur remains "local" and raises the possibility that there will be a constant need for a counter-discourse.

**Keywords:** Cultural trauma, collective identity, memory, exchange, Çalı Harmanı.

\* Erciyes Üniversitesi, Sosyoloji ABD, Doktora Öğrencisi.

## KİMLİĞİN MİTSEL VE NOSTALJİK İNŞASI: ALAÇAM MÜBADELE MÜZESİ

Mehmet H. BATMAZ\* - Dr. Hasan MÜNÜSOĞLU\*\*

### Özet

Müzeler, yalnızca bir kurum ya da bir teşhir alanı niteliğinde değerlendirilemeyecek derecede bağlamsal çeşitliliğe sahip alanlardır. Sadece geçmişin değil şimdinin bilgisi ve yaşantısını da sunan, bilgiyi teşhir ettiği kadar kültürün aktarımını da sağlayan geleceğe de yönelik işlevsel kurumlardır. Buralarda sergilenen 'objeler' ise insani etkinliğin fiziki ürünleri ya da izleri niteliği taşımaktadır. Bu objeler paylaşılan ortak kimliğin gösterenleri konumunda olduğu zaman ise o kimliği toplumsallaştırma ve mitsel bir söylem alanına dahil etme potansiyeline sahiptirler. Bu bildiri, Samsun'da bulunan Alaçam Mübadele Müzesi'nin gerek teşhir alanında sergilediği objeler gerekse de müzenin mübadillerce deneyiminin boyutları üzerinden, bu mitsel alanın statikliğini ve kimliğe dair mitik unsurların bir araya gelmesi/getirilmesi ile oluşturulmasını ele almaktadır. Aynı zamanda düş ile gerçeği kaynaştıran bir kaybedilmiş olanın sahnelenmesi ve izleyicisine bu kaybın giderilmesini kısa süreli olsa da sağlaması nedeniyle nostaljik bir temsili nasıl sunduğu ortaya konulmaktadır. 16-19 Ekim 2020 ve 6-11 Temmuz 2021 tarihleri arasında bir TÜBİTAK SOBAG Projesi çerçevesinde gerçekleştirilen bu çalışma, Alaçam Mübadele Müzesi özelinde, nostaljik ilişkinin bir 'kök salma' durumunu ima ettiğini ve mit ve hikâyenin öyle ya da böyle kurumsallaştığı nostaljik bir metafor olduğunu iddia etmektedir. Buna ek olarak ise mübadil kimliğine dair bu mitsel söylemin güvence altına alınması ve özgün bir anlatı oluşturabilmesi için teşhirdeki objelerin ve müzenin kolektif gerçeklikteki yerinin, mübadil kimliği ile nostaljik bir ilişkinin zeminini oluşturduğunu öne sürmekte ve bu inşa sürecini incelemektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Mübadele, Alaçam Mübadele Müzesi, Nostalji, Mit

### MYTHIC AND NOSTALGIC CONSTRUCTION OF IDENTITY: THE CASE OF ALACAM EXCHANGE MUSEUM

#### Abstract

Museums are areas with a high degree of contextual diversity that cannot be considered only as an institution or an exhibition space. They are functional institutions that present not only the knowledge of the past, but also the living of the nowadays, that provide the transfer of culture as well as the display of knowledge. The 'objects' exhibited here are traces or physical products of human activity. When these objects are the indicatives of a shared common identity, they have the potential to socialize that identity and incorporate it into a mythic discourse space. This paper deals with staticity of this mythic space and the ways in which the mythic elements of identity are put together, both through the objects exhibited by Samsun Alaçam Exchange Museum in the exhibition area and the dimensions of the museum's experience as an exchangees. At the same time, this study discusses how it presents a nostalgic representation that combines "delusion" with "reality", which promises the staging of a lost one and the elimination of this loss to its audience, albeit for a short time. This study carried out within the framework of a TUBITAK SOBAG research project in October 16 and 13, 2020 and July 6 and 11, 2022. In the case of the Alaçam Exchange Museum, it is claimed that the nostalgic relationship implies a 'taking root' situation and that it is a nostalgic metaphor in which myth and story are institutionalized one way or tue. In addition, in order to guarantee this mythic discourse about the Exchangee identity and to create an original narrative, its suggests that the objects on display and the place of the museum in the collective memory form the basis of a nostalgic relationship with the exchangee identity and examines this construction process.

**Key Words:** Population Exchange, Alacam Exchange Museum, Nostalgia, Myth

\* Erciyes Üniversitesi, Sosyoloji ABD, Doktora Öğrencisi.

\*\* Ankara Üniversitesi, DTCF, Halkbilimi Bölümü.

MÜBADİL KİMLİĞİNİN AKTARILMASINDA BELLEK ALANLARI OLARAK  
SAMSUN ALAÇAM'IN ESKİ RUM EVLERİ VE ASARAĞAÇ'IN NUMUNE EVLERİ

Şeyda AZÜNLÜ\*

Özet

Evler yaşanmışlıklar kümesi ya da hatıraların deposu olarak tasvir edilebilir. Rum evleri, mübadelenin Yunanistan'dan Türkiye'ye yapılan bir göç ve iskânından daha fazlası olduğunu gösteren sosyokültürel bir örnektir. Mübadiller için ev, iskân sürecinde bir mücadele nesnesi olarak en az toprak ve hayvanlar kadar önemli olmuştur. Birinci nesil mübadillerin yeni yaşam mücadelesine uyumlarına katkıda bulunan Rum evleri, nesiller arasında aktarılan kültürel belleğin mekânsal yönünü açığa çıkaran yapılar olarak düşünülebilir. Mübadillere kazandırılan yeni evlerin, yeni hayatlarını şekillendireceği, mübadillere bir özel alan ve uyulması gereken bir süreç oluşturacağı kaçınılmazdır. Bu açıdan bakıldığında mübadelenin, evin "kayıbı" ve "kazanımı" açısından tartışılması gereken özgün bir yönü bulunmaktadır. Bu konu, 06-17 Temmuz 2021 tarihleri arasında bir TÜBİTAK SOBAG Projesi çerçevesinde gerçekleştirilen alan çalışmasında Samsun Alaçam ilçesi ve Asarağaç köyünde yapılan görüşmeler ışığında tartışılmaktadır. Alaçam'da günümüze ulaşan fakat çoğu terk edilmiş ve virane durumda olan konaklar, Rumlardan mübadillere kalan evlerin bir kısmıdır. Buna karşın Tekkeköy'e bağlı Asarağaç köyünde karşılaşılan numune evler ise mekân ve kimlik ilişkisi açısından değerlendirilebilecek bir diğer örnek olarak ele alınmaktadır. Bildiride, birinci nesillerin Rumlardan kalan evlere dair yerleşim sorunları, geldikleri bölgeyi arattırarak çevresel özelliklere alışamamaları gibi mücadeleleri ve çatışmaları ile bunların diğer nesillere evle beraber nasıl aktarıldığı incelenmektedir. Özellikle de ikinci ve üçüncü nesil mübadillerin kendilerine bırakılan "evi" nasıl tanımladıkları üzerinde durulacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Mübadele, Mekân, Kimlik, Rum Evleri, Numune Evler.

OLD GREEK HOUSES OF ALAÇAM AND SAMPLE HOUSES OF ASARAĞAÇ IN SAMSUN AS  
MEMORY PLACES WITHIN THE TRANSMISSION OF EXCHANGE IDENTIY

Abstract

Houses can be described as a set of lives or a storage unit of memories. Greek houses are a socio-cultural example signifying the Population Exchange is more than just a migration and settlement from Greece to Turkey. For the exchangees, the house was as important as land and animals as a struggle object during the settlement process. Contributing to the adaptations of the first generation of exchangees to the new struggle for life, Greek houses can be considered as structures that reveal the spatial aspect of cultural memory transmitted between generations. It is inevitable that new houses brought to the exchangees shaped their new lives, created a special space and a process to be followed. From this point of view, there is a unique aspect of the Population Exchange that needs to be discussed in terms of the "loss" and "gain" of the house. This issue is discussed in consideration of the interviews held in Samsun Alaçam district and Asarağaç village during the fieldwork carried out within the framework of a TUBİTAK SOBAG Project between 06-17 July 2021. The mansions in Alaçam, survived to the present day, but most of them are abandoned and in a dilapidated state, are some of the houses left from Greeks to Exchangees. On the other hand, sample houses encountered in Asarağaç village Tekkeköy are considered as another example that can be evaluated in terms of space and identity relationship. In this paper, the struggles, and the conflicts of the first generations, such as the settlement problems of the houses left by the Greeks, their inability to get used to the environmental features that make them search for the region they came from, and how these are to other generations together with the house are examined. Especially, how the second and third generation refugees define the "house" left to them will be discussed in this paper.

**Keywords:** Population Exchange, Place, Identity, Greek Houses, Sample Houses.

\* Erciyes Üniversitesi, Türk Halkbilimi Bölümü, Lisans Öğrencisi.

MÜBADELE SONRASINDA TÜRKİYE VE YUNANİSTAN'DA MEKÂN, ANLATI VE  
SERGİLEME AÇISINDAN KİMLİK ÜRETİM ARAÇLARINA DAİR KISA BİR KARŞILAŞTIRMA

Doç. Dr. Z. Nilüfer NAHYA\*

Bu bildiri, iki araştırma projesinde elde edilen belirli sonuçların karşılaştırmasını içermektedir. Projelerden ilki "Karamanlılarda Kimlik ve Aidiyet" başlıklı Erciyes Üniversitesi BAP Birimince desteklenen 13 Ağustos - 10 Eylül 2016 ile 20 Temmuz - 5 Eylül 2017 tarihleri arasında Yunanistan'da bulunan 10 köy ve 4 şehir merkezinde yapılan nitel alan araştırmasıdır. Diğeri ise "Türkiye'deki Lozan Mübadillerinin Günümüzdeki Kimlik Sunumlarının ve Nesiller Arası Değişimin Analizi" başlıklı TÜBİTAK SOBAG tarafından desteklenen proje çerçevesinde 06-17 Temmuz 2021 tarihleri arasında Samsun Alaçam ve Tekkeköy-Asarağaç köyünde yapılan nitel alan araştırmasıdır. Bu bağlamda, bugün kendilerini Kapadokyalı Rumlar olarak tanımlayan Yunanistan'da yaşamakta olan göçmenler ile Samsun Alaçam ve Asarağaç'ta yaşamakta olan mübadillerin kimliklerini sürdürmek için ürettikleri söylemleri mekân-kimlik, anlatı-temsiliyet ve sergileme-bellek ilişkileri açısından değerlendirilmektedir. Her iki taraf için de ortak olan mekanlar, evler, sokaklar, anıtlar, köyler ve müzelerdir. Anlatılar çerçevesinde ise göç öncesinde yaşanan çatışmalı sürece dair anlatılar karşılaştırılmaktadır. Son olarak sergileme bağlamında da her iki tarafın müzeleri, anı evleri ve geçici sergileri incelenmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Mübadele, Kimlik, Mekân, Anlatı, Sergileme

**A BRIEF COMPARISON OF IDENTITY PRODUCTION INSTRUMENTS IN TERMS OF SPACE,  
NARRATIVE AND EXHIBITION IN TURKEY AND GREECE AFTER THE POPULATION EXCHANGE**

**Abstract**

This paper includes a comparison of some results from two research projects. The first of the projects is a qualitative field work, titled "Identity and Belonging in Karamanlides", supported by the Erciyes University SRP Unit, between 13 August - 10 September 2016 and 20 July - 5 September 2017 in 10 villages and 4 city centers in Greece. The other one is again a qualitative fieldwork conducted in Samsun Alaçam and Tekkeköy-Asarağaç village between 06-17 July 2021 within the framework of the project supported by TUBİTAK SOBAG titled "The Identity Presentations and The Intergenerational Change of Lausanne Immigrants in Turkey". In this context, the discourses of immigrants who define themselves as Cappadocian Greeks in Greece and the exchangees living in Samsun Alaçam and Asarağaç to maintain their identities are evaluated in terms of space-identity, narrative-representation and exhibition-memory relations. The places common to both sides are houses, streets, monuments, villages and museums. And the narratives about the conflictual process before the population exchange migration are compared in the framework of the narratives. Finally, the museums, memorial houses and temporary exhibitions of both sides are examined in the context of exhibition.

**Keywords:** The Population Exchange, Identity, Place, Narrative, Exhibition.

\* Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Halkbilimi Bölümü.

## GELENEKSEL DANSIN SINIR ÖTESİ YOLCULUĞU

Onur UTKU ULGUR\*

### Özet

Güçlü bir iletişim ve etkileşim ögesi olan halk danslarının sosyal ve kültürel alanda birey üzerinde oldukça etkili olduğu bilinmektedir. Halk dansları aracılığıyla gelecek nesillere kültür öğeleri aktararak yaşatılır ve kültürün devamlılığı sağlanır. Yaşam tarzını, dilini ve kültürünü sınır ötesi başka bir ülkeye taşımak zorunda kalmış bireylerin, günümüzde bu ülkedeki eğitimsel, ekonomik ve sosyal birçok sorunu arasında en önemli sorunu kültürlerini korumak, yaşatmak ve yeni yetişen kuşaklara aktarmaktır. Kurulan sivil toplum kuruluşlarında, derneklerde, vakıflarda vb. yerlerde gerçekleşen kültürel ve sosyal etkinlikler içinde çocukların ve gençlerin aktif olarak yer alması desteklenmekte böylece kültürün devamlılığını sağlamak hedeflenmektedir. Mübadele sonucunda bireyler, sosyal, kültürel, dini vb. pek çok alanda uyum sorunu yaşamışlardır. Bu sorunları aşabilmek ve birlik olup birbirleri ile yardımlaşabilmek, toplumsal ve gündelik ihtiyaçlarında birbirlerine destek olabilmek, dayanışma içinde kalabilmek amacıyla örgütlenerek, çeşitli alanlar ve merkezler oluşturmuş, bu kuruluşlar çevresinde toplanmışlardır. Bu çalışmada, dansın mübadiller ve göçmen toplumlar üzerindeki etkisi, sosyo-kültürel anlamda işlevsel rolü ve kültürün en önemli öğelerinden biri olan halk dansları eğitiminin önemi açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni ve literatür taraması yöntemleri kullanılmıştır. Dansın, bireysel ve toplumsal hayatta uyum, dil, dayanışma, eğitim, sosyo-kültürel kazanımlar, kimlik, bütünleşme vb. açılardan önemli bir etkiye sahip olduğu ve çok boyutlu fonksiyonlar taşıdığı sonucuna varılmaktadır.

**Anahtar Sözcükler:** Dans, Kültür, Mübadele, Kimlik.

## CROSS-BORDER JOURNEY OF TRADITIONAL DANCE

### Abstract

It is known that folk dances, which are a strong communication and interaction element, have a significant effect on the individual in the social and cultural area. Cultural elements are transferred to future generations through folk dances and the continuity of the culture is maintained. Among many educational, economic and social problems, the most important problem of the people, who took their life style, language and culture with them beyond borders, to another country, and constitute the largest exchanged group, is to preserve their culture, keep it alive and transfer it to new generations. Active participation of children and young people in cultural and social activities held in non-governmental organizations, associations, foundations, etc. is supported, and thus, it is aimed to ensure the continuity of the culture. The main findings of the study are that folk dance activities, which have positive effects on the individual with their cultural and artistic structure, improved social cohesion in immigrant children, increased awareness of cultural values and provided social, physical, psychological, artistic and educational gains. People as a result of Exchange, faced adaptation issues in a variety of areas, including social, cultural, and religious issues. People built areas and centers where they could satisfy their religious needs and congregated around them in order to overcome these challenges, to be together and to help each other, to support each other in their social and daily requirements, to stay in solidarity. In this study, the impact of areas established for worship and having the characteristics of cultural centers on the population exchange, their functional role in socio-cultural terms, and the importance of folk dance education, which is one of the most important elements of culture, for the people are explained. A case study design, a qualitative research method and literature review methods were used in the study. This outcome supports folk dance education, and the importance of this perspective is emphasized.

**Key Words:** Dance, Culture, Exchange, Identity.

---

\* Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Oyunları Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

## LOZAN MÜBADELESİ SONRASINDA SAMSUN HALK DANSLARININ YENİDEN İNŞASI

Dr. İdris Ersan KÜÇÜK\*

### Özet

Bilindiği üzere Türkiye ve Yunanistan arasında 1922-24 yılları arasında gerçekleşen mübadele, birçok sosyolojik, politik ve kültürel sonuçlara sebep olmuştur. 2013 yılından günümüze kadar aralıklı olarak sürdürülen alan araştırmaları ve kaynak taramalarına göre Samsun'un dans kültürü çeşitli göçlerin etkileriyle şekillenmiştir. Kaynak kişilerin ifadelerine göre; Karamanoğlu beyliğinin dağılmasıyla Osmanlı tarafından Konya, Karaman bölgesinden Selanik'e yerleştirilen topluluk mübadele sonrasında Samsun'a yerleştirilmiştir. 1813 yılında İngiliz seyyah Kinneir Samsun'da sadece Türklerin ikamet ettiğini yazmış, yalnızca komşu köylerde Hıristiyanların bulunduğunu bildirmiştir. Bunun yanı sıra Yunan kaynakları Samsun Rumları'nın Kapadokya'dan gelerek bölgeye yerleştiğini yazmaktadır. İonidis 1870'de kentte Kapadokya kökenli 150 aileden bahsetmektedir. Tüm bu bilgilerin ışığındaki göç trafiğinin dansın aktarımı ile paralel olduğu düşünülecek olursa Samsun halk danslarının çeşitliliği biraz olsun açıklanabilmektedir. Mübadil toplumların yaşadığı bölgelerde gerçekleştirilen alan araştırmalarına dayalı olarak ortaya konan bu çalışmada Samsun halk danslarının Türkiye ve Yunanistan'daki yeniden inşası ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Samsun, Mübadele, Dans.

## RECONSTRUCTION OF SAMSUN FOLK DANCES AFTER THE EXCHANGE OF LAUSANNE

### Abstract

As it is known, the exchange between Turkey and Greece between 1922-24 has caused many sociological, political and cultural consequences. According to the fieldworks and literature reviews that have been carried out intermittently since 2013, the dance culture of Samsun has been shaped by the effects of various migrations. According to the statements of the source persons; With the disintegration of the Karamanoğlu principality, the community settled in Thessaloniki from Konya, Karaman region by the Ottomans, was settled in Samsun after the population exchange. In 1813, the British traveler Kinneir wrote that only Turks resided in Samsun, and reported that there were only Christians in neighboring villages. In addition, Greek sources write that the Greeks of Samsun came from Cappadocia and settled in the region. Ionidis mentions 150 families of Cappadocian origin in the city in 1870. In the light of all this information, the diversity of Samsun folk dances can be explained a little, if it is considered that the migration traffic is parallel to the transmission of the dance. In this study, which is based on fieldworks carried out in the regions where exchanged societies live, the reconstruction of Samsun folk dances in Turkey and Greece will be discussed.

**Keywords:** Samsun, Exchange, Dance

---

\* Ege Üniversitesi, Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı, Türk Halk Oyunları Bölümü, Araştırma Görevlisi.

## YEŞİLÇAM SİNEMASINDA RUM ÇETELER

Mehmet KÖSEOĞLU\*

### Özet

Hobswbawn'ın deyimiyle her sinema izleyicisinin bildiği üzere, eşkiya etrafları mit ve kurmaca bulutlarıyla kuşatılmış olarak varlıklarını sürdürmeye eğilimlidirler. Etraflarında böylesi mitler oluşturulan eşkiya veya çete reisleri uzun zaman önce ölse de halk onları anlatılarına taşımıştır. Bu çalışmada Yeşilçam Sineması'nın Osmanlı'nın son dönemi ve Cumhuriyet evresini ele alan filmlerinden yola çıkılmak suretiyle Rum çete temsilieri üzerinde durulmuştur. Bu amaçla 1960 ve 1975 yılları arasında birçok film taranmıştır. 1960 öncesi filmlere ulaşmanın zorluğu neticesiyle bazıları izlenmesi de içeriği hakkında değerlendirmelere başvurulmuştur. Çalışmanın yönteminde izlenen filmler içerik analiziyle ele alınmıştır. İçerik analizi; metin içinde tanımlanan belirli karakterlerden sistematik ve tarafsız sonuçlar çıkarmak adına kullanılan bir araştırma tekniğidir. Aynı zamanda veriden onun içeriğine ilişkin tekrarlanabilir ve geçerli sonuçlar çıkarmak üzere çok yaygın kullanımı vardır. Bu suretle Rum çete temsilierini ele alan filmler izlenirken içerik analiz yöntemiyle veriler tasnife tabi tutularak belirli çıkarım ve yorumlara gidilmiştir.

Yılmaz Atadeniz'in yönetmenliğinde Çakırcalı Mehmet (1969) filminde Stavro, Semih Evin'in yönetmenliğinde Ay Yıldız Fedaileri (1966) filminde Hrisantos, Dağlar Bulutlu Efem (1962) filminde Tanaş, Remzi Jöntürk'ün yönetmenliğinde Kahramanlar (1974) filminde Bıçakçı Petri Rum çete reisleridir. Bu filmlerde genel çerçeve Rum çetelerin haksız yere şiddete başvurdukları sürekli olarak vurgulanmış filmin sonunda Türk karakterler tarafından Kuvayı Milliye ruhuyla cezalandırdıkları görülmüştür. Rum çeteler çoğunlukla düşmanla işbirliği yapan, Türk halkına işkence eden karakterlerdir.

Rum çetelerin neden dağlara çıkarak şiddetin yoğun şekilde işlendiği bir ortama ve böyle bir yola başvurdukları konusunda bakış ise sığ ve temellendirilmemiş boyutta izleyiciye sunulmuştur. Örneğin Çakırcalı Mehmet filminde Stavro ve çetesinin nereden geldiği ve amaçlarının ne olduğu belirsiz hüviyettir. "Bu dağlarda Allah biziz" diye söylemlerde bulunan Rum çetelere Türklerden farklı olarak eşkiya vurgusu yüklenmiştir. Türk çeteler ise yerli halkı Rum zulmünden kurtarma uğraşısıyla güvenliğini sağlayarak efe olarak tanımlanmıştır.

**Anahtar Sözcükler:** Yeşilçam Sineması, Rum, Çete, Eşkiya, Temsil.

### GREEK GANGS IN YEŞİLÇAM CINEMA

#### Abstract

With Hobswbawn's words, as every moviegoer knows, bandits tend to survive surrounded by clouds of myth and fiction. Even though the bandits or gang leaders around whom such myths were formed died a long time ago, the people carried them to their narratives. In this study, Greek gang representations are emphasized by starting from Yeşilçam Cinema's films that deal with the last period of the Ottoman Empire and the Republican phase. For this purpose, many films were scanned between 1960 and 1975. As a result of the difficulty of reaching the films before 1960, some of them were not watched, but evaluations were made about their content. In the method of the study, the movies watched were discussed with content analysis. Content analysis is a research technique used to draw systematic and unbiased conclusions from certain characters identified in the text. It is also widely used to draw reproducible and valid conclusions from data about its content. So, while watching the films dealing with the Greek gang representations, certain inferences and interpretations were made by classifying the data with the content analysis method.

The view on why the Greek gangs went to the mountains and resorted to such a way in which violence was committed intensely is presented to the audience in a shallow and unfounded dimension. For example, in the movie Çakırcalı Mehmet, it is unclear where Stavro and his gang came from and what their aims were. Unlike the Turks, the Greek gangs, who said, "We are the God in these mountains" were given the emphasis of bandits. Turkish gangs, on the other hand, were defined as efe because they saved the local people from Greek persecution and ensured their security.

**Keywords:** Yeşilçam Cinema, Greek, Gang, Bandit, Representation.

\* Samsun R. K. Bilim ve Sanat Merkezi, Tarih Öğretmeni.

**YUNAN ORDUSU HAKKINDA İSTİHBARAT RAPORU( 1915) ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME**  
**Dr. Öğr. Üyesi Türkan BAŞYİĞİT\***

**Özet**

Osmanlı Ordusu'nda günümüze benzer talimatnameler II. Mahmud döneminde ilk kez yapıldı. Bu dönemde Fransız Ordusu'nun talimatnameleri çevrilerek Osmanlı Ordusu'nun Fransız Ordusu'na benzetilmesi hedeflendi. Almanya ile yakın ilişkiler kurulup silah alınmaya başlanınca bu silahların kullanılması ile ilgili çeviriler yapıldı. Ordu'da Alman etkisi arttı. Osmanlı Devleti ne Fransız ne Alman ordusu gibi olabildi. Ne de kendi güçlü ordusunu kurabildi. Mustafa Kemal Paşa Şam'da bir talimatname hazırlarken Türk kaynaklarını da inceledi. Genç subayların bu tür çalışmaları olsa da çok yaygınlaşmadı. 1. Dünya Savaşı öncesinde ordu da Alman etkisi arttı. 1908-1911 arasında pek çok genç subay Alman talimatnamelerini çevirdi. Subaylar teorik birikim kadar fiili tatbikatında öneminin farkındaydı. Mustafa Kemal Paşa ve bazı kurmay subaylar bu dönemde broşürler hazırladı.

Balkan Savaşı'ndan sonra 1.Dünya Savaşı öncesi subaylar katıldıkları cephelerle düşman ordusunun durumunu, hareket stratejilerini inceleyerek değerlendiren raporlar hazırladı. Orduların güçlü ve zayıf yönlerini değerlendirip Osmanlı ordusunun yeni stratejiler geliştirmesi için raporlar hazırladılar. Bu raporlar Ordu Karargâhı tarafından basıldı. 1.Dünya Savaşı öncesinde bu raporların sayısı arttı.

Bu çalışmada 1915 yılında Karargâh Umumi İstihbarat Şubesi tarafından, Yunan Ordusu hakkında yayınlanan rapor değerlendirilecektir. Bu raporu o dönemde yayınlanan raporlardan ayıran en önemli fark henüz savaşa girilmemiş bir ülke hakkında istihbarat bilgilerinin yazılmış olmasıdır. Raporda Yunanistan'ın yönetim biçimi, devlet bütçesi, ordu ve bahriyesinin durumu, askerlerin giyimlerine kadar pek çok konuda bilgi yer almaktadır. Çalışmamızın temel kaynağını TBMM arşivinden ulaştığımız rapor oluşturmaktadır. Bunun dışında TBMM arşivinde bulunan askeri kaynaklar, Genelkurmay Başkanlığı tarafından yayınlanan döneme ait raporlar ve araştırma eserler oluşturmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Yunan Ordusu, Türk Ordusu, 1.Dünya Savaşı, İstihbarat Raporu, Atatürk.

**AN ASSESSMENT ON THE INTELLIGENCE REPORT( 1915) ON THE GREEK ARMY**

**Abstract**

In the Ottoman Army, similar instructions to the present were made for the first time during the reign of Mahmud II. In this period, the French Army's instructions were translated and it was aimed to make the Ottoman Army look like the French Army. When close relations with Germany were established and weapons began to be purchased, translations were made about the use of these weapons. German influence in the army increased. The Ottoman Empire could not be like the French or German army. Nor was he able to form his own strong army. While Mustafa Kemal Pasha was preparing an instruction in Damascus, he also examined Turkish sources. Although there were such studies of young officers, they did not become very common. Before World War I, German influence increased in the army. Between 1908 and 1911, many young officers translated German instructions. The officers were aware of its importance in actual practice as well as theoretical knowledge. Mustafa Kemal Pasha and some staff officers prepared brochures during this period.

After the Balkan War, before the First World War, the officers prepared reports evaluating the situation of the enemy army and the movement strategies, with the fronts they participated in. They evaluated the strengths and weaknesses of the armies and prepared reports for the Ottoman army to develop new strategies. These reports were issued by the Army Headquarters. Before World War I, the number of these reports increased. In this study, the report on the Greek Army published by the Headquarters General Intelligence Branch in 1915 will be evaluated. The most important difference that distinguishes this report from the reports published at that time is that intelligence information was written about a country that had not yet entered a war. The report contains information on many subjects, from the government of Greece, the state budget, the state of the army and navy, to the clothing of the soldiers. The main source of our work is the report we have accessed from the archives of the Turkish Grand National Assembly. Apart from this, the military resources in the archives of the Turkish Grand National Assembly consist of reports and research works published by the General Staff of the period.

**Keywords:** Greek Army, Turkish Army, World War I, Intelligence Report, Atatürk

\* İSTÜN (İstanbul Sağlık Teknoloji Üniversitesi)

**BÜYÜK TAARRUZ ÖNCESİNDE TÜRK-YUNAN CEPHE HATTINDA ASKERÎ DURUM VE VAZİYET:  
HARP RAPORLARI EKSENİNDE BİR DEĞERLENDİRME**

**Dr. Erdal KORKMAZ\* - Mustafa Caner AYGÜN\*\***

**Özet**

Mondros Mütarekesi ile Anadolu İtilaf Devletlerinin işgaline uğrarken, Paris Barış Konferansı sonucunda bu işgal furçasına Yunanistan da dâhil olmuştur. Yunanistan, Paris Barış Konferansı'ndan sonra 15 Mayıs 1919'da İzmir ve çevresini işgal etmiştir. Yunan işgali, İzmir ile sınırlı kalmamış, daha sonra Anadolu içlerine doğru genişlemiştir. Bu durum, Mustafa Kemal (Atatürk) Paşa önderliğinde millî mücadelenin başlamasına neden olmuştur. Millî mücadele hareketinin teşkilatlanması sonucu düzenli ordu kurulmuş ve ardından işgallere karşı bağımsızlık savaşı başlatılmıştır. Bu süreç, Yunan kuvvetleri ile İnönü, Kütahya-Eskişehir ve Sakarya Meydan Muharebelerinin yapılmasına yol açmıştır. Muharebeler sırasında Sakarya'ya kadar ilerleyen Yunan ordusu, yapılan mücadele ile yenilgiye uğratılmış ancak onları yurttan atma imkân ve kabiliyeti söz konusu olmamıştır.

Sakarya Meydan Muharebesi'nden sonra Yunanlıları, Anadolu'dan atmak amacıyla hazırlıklara başlanmıştır. Bu ortamda Eskişehir, Afyon ve Uşak hattına çekilen Yunan kuvvetleri ile mesafe korunmuş, ancak yapılan küçük çaplı muharebeler ile düşman sürekli rahatsız edilmiştir. Taarruz için hazırlıkların devam ettiği 1922 yılı temmuz ve ağustos aylarında; Kocaeli, Eskişehir, Afyon, Aydın ve Trakya bölgelerinde karşıt güçler arasında küçük çaplı muharebeler ile kuvvet kaydırma, manevra ve keşif-gözetleme faaliyetleri icra edilmiştir.

Bu çalışmada, Büyük Taarruz öncesinde Türk-Yunan cephe hattında 25 Temmuz 1922 ile 26 Ağustos 1922 tarihleri arasında meydana gelen çarpışma, muharebe, manevra, keşif, kuvvet kaydırma gibi faaliyetlere ilişkin Erkân-ı Harbiye Vekâleti tarafından hazırlanan harp raporları ekseninde bir değerlendirme yapılacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Büyük Taarruz, Mustafa Kemal Atatürk, Hazırlık, Vaziyet, Muharebe.

**MILITARY SITUATION AND SITUATION ON THE TURKISH-GREEK FRONT LINE BEFORE  
THE GREAT ATTACK: AN EVALUATION ON THE AXIS OF WAR REPORTS**

**Abstract**

While Anatolia was occupied by the Allied Powers with the Armistice of Mudros, Greece was also included in this invasion frenzy as a result of the Paris Peace Conference. After the Paris Peace Conference, Greece occupied Izmir and its surroundings on May 15, 1919. The Greek occupation was not limited to Izmir, but later expanded into Anatolia. This situation led to the start of the national struggle under the leadership of Mustafa Kemal (Atatürk) Pasha. As a result of the organization of the national struggle movement, a regular army was established and then the war of independence against the occupations was started. This process led to the Battle of İnönü, Kütahya-Eskişehir and Sakarya with the Greek forces. The Greek army, which advanced to Sakarya during the battles, was defeated by the struggle, but there was no opportunity and ability to drive them out of the country.

After the Sakarya Pitched Battle, preparations were started in order to expel the Greeks from Anatolia. In this environment, the distance was maintained with the Greek forces withdrawing to the Eskişehir, Afyon and Uşak lines, but the enemy was constantly disturbed by the small-scale battles. In July and August of 1922, when the preparations for the offensive continued; In Kocaeli, Eskişehir, Afyon, Aydın and Thrace regions, small-scale battles and force shifting, maneuvering and reconnaissance-surveillance activities were carried out between the opposing forces.

In this study, an evaluation will be made on the axis of the war reports prepared by the Ministry of War on the activities such as collision, combat, maneuver, reconnaissance, force shifting that took place on the Turkish-Greek front line between 25 July 1922 and 26 August 1922 before the Great Attack.

**Key Words:** Great Attack, Mustafa Kemal Atatürk, Preparation, Situation, Battle.

\* Hava Kuvvetleri Komutanlığı.

\*\* Bilim Uzmanı.

ABDURRAHMAN VELİD EBUZZİYA'NIN KALEMİNDEN İZMİR VE BATI ANADOLU'NUN İŞGALİ

Şule MAZMANO\*

Özet

Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra I. Dünya Savaşından yenik çıkan Osmanlı Devleti'nin, İtilaf Devletlerinin de Osmanlı mirasından pay almaya çalışma düşüncesi ile Yunanistan, İzmir'e asker çıkarmıştır. Ancak Yunanistan'ın bu işgali tek başına yürütme konusunda ne ekonomik ne de siyasi gücü mevcut olmamıştır. Ortaya çıkan bu çerçevede Milli Mücadele döneminde İzmir'in işgali ile başlayan ve Batı Anadolu topraklarında Yunanlılar tarafından yapılan işgallerin sürdüğü dönemde, basın yayın faaliyetlerinin denetiminin de İtilaf devletlerinin kontrolünde olmasına karşın, dönemin ünlü gazetecilerinden Tasvir-i Efkâr gazetesi başyazarı, sivri kalemi ile tanınmış, Milli Mücadele yanlısı ancak Halifeliğin ve Saltanatın kaldırılmasından yana olmayan Abdurrahman Velid EbuZZiya'nın kaleme aldığı dönemin olaylarına ışık tutan yazılarıyla yaşanan işgalleri, içte ve dışta yaşanan siyasi olayların yazarın eleştirel bakış açısı ile gazete sütunlarına yansımaları ele alınmıştır. Araştırma yapılırken Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Arşivinden Tasvir-i Efkâr gazetesinden ve Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivinde bulunan belgelerden yararlanılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Yunan İşgali, Batı Anadolu, Tasvir-i Efkâr, Abdurrahman Velid EbuZZiya.

THE OCCUPATION OF İZMİR AND WESTERN ANATOLIA  
FROM THE PEN OF ABDURRAHMAN VELİD EBUZZİYA

Abstract

After the signing of the Armistice of Mondros, with the idea of trying to get a share from the Ottoman legacy of the Ottoman Empire, which was defeated in the First World War and the Entente States, Greece landed soldiers in Izmir. However, Greece did not have the economic or political power to carry out this occupation alone. In this framework, which started with the occupation of Izmir during the National Struggle period and continued with the occupation by the Greeks in Western Anatolia, although the control of the media activities was under the control of the Allied Powers, the editorial writer of Tasvir-i Efkâr newspaper, one of the famous journalists of the period, was known for his pointed pen, The occupations of Abdurrahman Velid EbuZZiya, who was pro-National Struggle but did not support the abolition of the Caliphate and the Sultanate, with his articles that shed light on the events of the period, and the reflections of political events at home and abroad on the newspaper columns with the writer's critical point of view were discussed. While conducting the research, documents from the National Library Periodicals Archive, Tasvir-i Efkâr newspaper and the Presidency State Archive were used.

**Key Words:** Greece Occupation, Western Anatolia, Tasvir-i Efkâr, Abdurrahman Valid EbuZZiya.

\* Doktora Adayı, Samsun 19 Mayıs Polis Okulu

**NÜFUS MÜBADELESİNDE KIPTİLER VE KIPTİLERİN İSKÂN BÖLGELERİ\***

**Dr. Öğr. Üyesi Esra TÜRE\***

**Özet**

1923 tarihli Lozan Antlaşması sonrasında Anadolu'ya sevk edilen mübadil Kıptiler Anadolu'da Trabzon, Gümüşhane, Diyarbakır, Malatya, İzmit, Samsun, vb. pek çok şehre iskân için sevk edilmişlerdi. Küçük gruplar halinde yerleşim mahallerine sevk edilen Kıpti Mübadillerin kış şartlarında mağdur olmamaları için bir an evvel sevk ve iskânlarına dair yazışmaların varlığı dikkat çeker. Ağustos 1925 yılından itibaren Dâhiliye Nezareti ve İskân Müdürlüğü Mübadil Kıptilerin yerleştirileceği valiliklerle telgraf yazışmaları yapmıştı. Yunanistan'dan gelen Kıptilerin küçük gruplar halinde bölünerek farklı şehirlere iskânları karara bağlanmıştı. Muhtemelen Mübadil Kıptilerin kalabalık bir grup olarak bir mahalde iskânlarının beraberinde bir takım sosyal ve asayiş sorunlarına sebebiyet vermesinden endişe edilmişti. Çalışmamızda Yunanistan-Selanik yöresinden Anadolu'ya geçen Mübadil Kıptilerin hangi şehirlerde iskân edildiklerine yönelik tespitlerimiz değerlendirilecektir. İskânları esnasındaki mevsimsel şartların resmi belgelerde nasıl ele alındığına dair bulgular üzerinde durulacaktır. 1924-1926 yılları arasında Anadolu genelinde yaşanan şiddetli kış şartları üzerinde durulmak suretiyle idari makamların ihtiyati tedbirlerin yerindeliğine dair tespitlerde bulunulacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Kıpti, Mübadil, Trabzon, Amasya, Tokat, Samsun, Kış.

**COPTS IN THE POPULATION EXCHANGE AND THEIR SETTLEMENT AREAS**

**Abstract**

Aftermath of the Lausanne Treaty in 1923 The Copts migrated to Anatolia, directed to the Anatolian cities of Trabzon, Gümüşhane, Diyarbakır, Malatya, İzmir, İzmit, Samsun, etc by the Turkish Migration Office. The official corresponding refers to the harsh winter conditions and hastened the Copts, diverted in to small groups to settle under the state care. Turkish Internal Ministry and Migration Office correspond and exchanged officially with the local governments in the towns of Anatolia in August 1925. Copts, migrated from Greece Kingdom were diverted into small units and this diversion was done on purposes according to the migration office. It can be assumed that the authority anxious about large Copt colony to ruin the social life and the security of the locals in where Copts were aimed to be settled. In our study The Copts who were migrated from Greece would be listed as in where they have been settled. During their settlement the official records mentions about the climate conditions that could hinder the settlement policy and its duration. It also be searched the climate condition of winters during 1924-1926 so that to justify Turkish governments precautions, related within the official telegraphs of correspondence.

**Keywords:** Copt, Migrant, Trabzon, Amasya, Tokat, Samsun, Winter.

---

\* Amasya Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih ABD.

THE TIMES GAZETESİ'NE GÖRE MÜBADELE:  
İNGİLİZLERİN MÜBADELE'YE BAKIŞI VE DÖNEMİN KAMUOYU ALGISI

Onur ÇEZİK\*

Özet

Cihan Harbi sonucunda hezimete uğrayan Osmanlı İmparatorluğu, savaşın ardından da İtilaf Devletleri tarafından büyük bir işgal hareketi ile karşı karşıya kalmıştır. Bu işgal hareketlerine mukabil, Türkler işgale direniş ve bağımsızlık ülküsü doğrultusunda bir araya gelmişlerdir. Barışa giden yol, çetin ve zorlu geçen yeni savaşları beraberinde getirmiştir. Bu dönem, Türklerin Yunanlılar karşısında zaferi ile sonuçlanmış ve barış antlaşmasına giden yol açılmıştır. Anadolu'nun Yunanlılar tarafından işgali ile beraber Anadolu'da yaşayan bazı Rumların Yunanistan ile işbirliği yapması ve Balkan Harpleri neticesinde Yunanistan'da kalan Türk azınlığın maruz kaldığı zorbalık ve baskı sebepleriyle Lozan görüşmeleri sırasında Anadolu'da yaşayan Rumlar ile Yunanistan'da yaşayan Türkler arasında yapılması tartışılan nüfus mübadelesi, Türkiye ile Yunanistan arasında 30 Ocak 1923 tarihinde imzalanan "*Türk ve Rum Ahalinin Mübadelesine Dair Mukavelename ve Buna Bağlı Protokol*" ile neticelenmiştir.

Bu çalışmada, İngiliz basınının Mübadele'ye nasıl yaklaştığı eleştirel söylem analizi tekniği ile incelenecektir. Bilhassa, The Times Gazetesi örneği üzerinden İngilizlerin olaya ve gelişmelere bakış ve tutumları ile dönemin devlet söylemleri ve kamuoyu algısı konu edilecektir. İngiltere'nin o dönemde yarı-resmi gazetesi gibi yer tutan The Times Gazetesi, İngilizlerin mesele ile ne denli alakadar olduğuna bu olayın nasıl algılandığına dair önemli bir kaynak işlevi görmektedir. The Times Gazetesi, dönemin kamuoyu algısına ışık tutmasının yanında parlamento konuşmalarına yer vermesi ve sahadaki muhabirlerinin raporları ile mübadelenin tarih yazımındaki yerine de başka bir soluk getirecektir. The Times Gazetesi özelinde İngiliz basınındaki Türk algısı ve Türkiye konularında literatürde yer alan birçok çalışma yapılmasına rağmen, İngiliz kamuoyu algısı ve İngilizlerin yüksek politikasında mübadeleyi konu edinen bir çalışma olmaması bu çalışmaya özgünlük katmaktadır. Sosyal inşacılık teorisinin kuramsal zeminde başat ve yapısal sütunu olduğu bu çalışma, İngiltere'nin mübadele özelinde nasıl bir tutum içinde olduğunu ve uluslararası ilişkiler ekseninde nasıl bir duruş sergilediğini açıklamaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Mübadele, Türkiye, Yunanistan, The Times Gazetesi, İngiltere, Kamuoyu Algısı, Söylem, Eleştirel Söylem Analizi

\* Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi ve Araştırma Asistanı, Koç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karşılaştırmalı Tarih ve Toplum Çalışmaları Programı, İstanbul/Türkiye.

**THE POPULATION EXCHANGE FROM THE EYES OF THE TIMES NEWSPAPER: BRITISH POLICY  
TOWARDS THE POPULATION EXCHANGE AND THE PUBLIC OPINION OF THE ERA**

**Abstract**

After the defeat of the Ottoman Empire by the Entente Powers in the First World War, extraordinary occupation movements began all around the empire. As a reflection of these occupations, Turks organized themselves with the idea of resistance and independence. There were difficult days with new battles in the avenue to the peace treaty. This period resulted in Turkish victory against Greece on the battlefield, and the way to the peace treaty has opened. During the Lausanne negotiations, the reasons for some Rums' cooperation with the Greeks in the occupation of Western Anatolia, together with the Greek's oppression and discrimination to the Turkish minority who stayed in Greece after the Balkan Wars, the population exchange was one of the essential topics. The discussions during the Lausanne negotiations on the population exchange between the Greeks living in Anatolia and the Turks living in Greece resulted in the "Contract on the Exchange of Turkish and Greek Populations and the Protocol Related to it", which was signed between Turkey and Greece on 30 January 1923.

In this study, how the British press reflected the population exchange will be scrutinized within the framework of critical discourse analysis. More specifically, the representation of the British view and attitude towards the incident and occurrences and the discourses of the state and public opinion of the period in The Times Newspaper will be examined. The Times, which was like the semi-official newspaper of Britain at that time, serves as an essential source of how the British were interested in the issue and how this event was perceived. The Times Newspaper, besides shedding light on British discourse of the period, will also bring another breath to the place of the population exchange in historiography with its reports of parliamentary speeches and the intelligences of its correspondents in the field. Although there are many studies on the discourses towards Turks and the position of Turkey in the British press, specifically in The Times, in the literature, this study tackles to contribute to filling the absence of a study on the British discourse on the exchange and the British high politics. The social constructivist theory will be a principal foundation pillar in the theoretical framework to explain what kind of attitude Britain had in the population exchange and what kind of stance it adopted in the field of international relations on this matter.

**Key Words:** The Population Exchange, Turkey, Greece, The Times Newspaper, Britain, Public Opinion, Discourse, Critical Discourse Analysis

